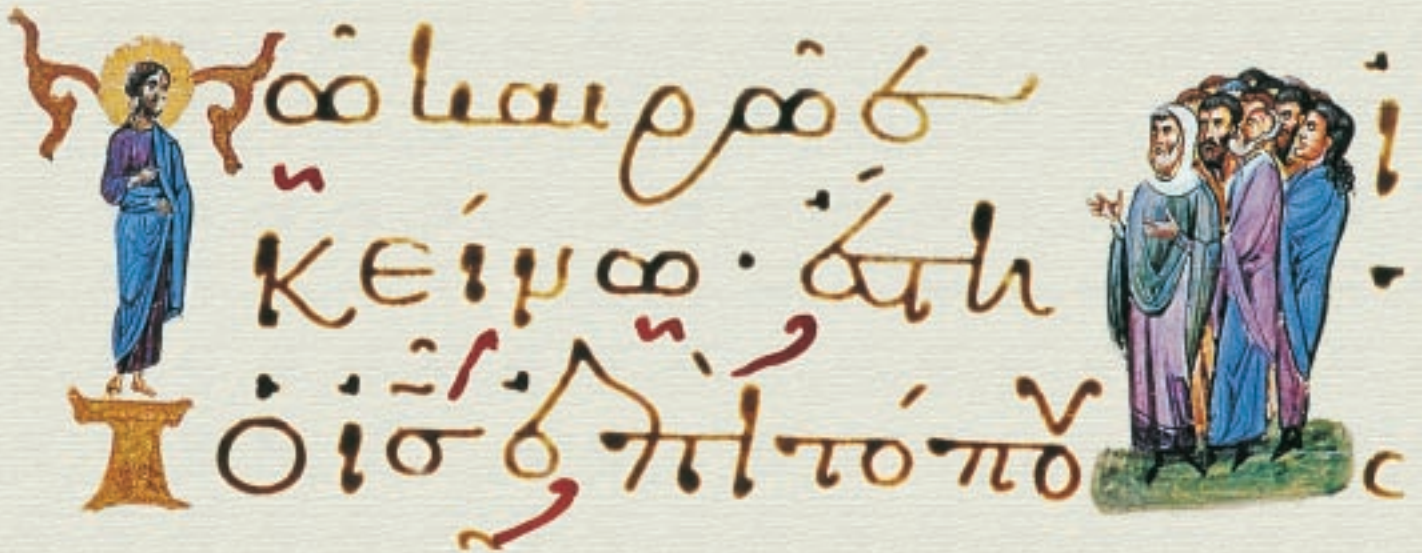

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΓ' • ΤΕΥΧΟΣ 2 • ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2004

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Υποτύπωση υγιαινόντων λόγων

Έγκυκλιος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν σελ.3-5

Τὸ προσγειωμένο κήρυγμα

Ἀρχιμ. Ἡλία Μαστρογιαννοπούλου σελ.6-9

Οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι κανόνες τῆς Ἐκκλησίας

Παν. Ἰ. Μπούμη σελ.10

Τὸ διεθνὲς σκηνικὸ τοῦ Νεοπαγανισμοῦ

Πρεσβ. Βασιλείου Ἀ. Γεωργοπούλου σελ.11-13

Καρνάβαλος - Προσωπεῖο ἢ πρόσωπο

Ἀρχιμ. Γρηγορίου Κωνσταντίνου σελ.14-15

Ἐλευθερία καὶ Θεία Λειτουργία

Δημήτρη Κυριαζῆ σελ.16-18

Τί σημαίνει ἡ Κυριακή;

Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου σελ.19-20

Ἕνας διάλογος μὲ τὴ μορφή τοῦ μονολόγου

Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμοῦ σελ.21-22

Εἰδήσεις καὶ Σχόλια

Κωνσταντίνου Χολέβα σελ. 23-24

Ὁ ἀδελφὸς καὶ φίλος

Μητροπολίτου Καστορίας Σεραφεῖμ σελ.25-28

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ

Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου σελ. 29

Βιβλιοπαρουσίαση

σελ.30

Φωτογραφικὰ Σπιγμύτυπα

σελ.31

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:

Μικρογραφία Βυζαντινοῦ χειρογράφου

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τοὺς ἱερεῖς

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

Διεύθυνση Διαδικτύου τῆς Ἐκκλησίας
<http://www.ecclesia.gr>
Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνση:
e-mail: contact@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ
τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης
Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Υπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου
Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Σκλήφας

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Ἀριστομένης Ματσάγγας,
Διδάκτωρ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ -
ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΕΚΚΛΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ ΑΒΕΕ

Σόλωνος 98, 106 80 Ἀθήνα
Τηλ.: 210 3661200, Fax: 210 3617791
<http://www.livanis.gr>

Υποτύπωσις ὕγιαινόντων λόγων

Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

Μέ αισθήματα ἀγάπης καὶ ἀδιαπτώτου ἐνδιαφέροντος ἀπευθύνομαι καὶ πάλιν ἐπ' εὐκαιρία τῆς ἐνάργειας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς πρὸς ὅλους σας καὶ ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς καταστήσω κοινωνοὺς τῶν παρακάτω σκέψεων καὶ προτρεπτικῶν λόγων μου.

Τέσσερα σημεῖα θὰ ἤθελα νὰ ὑπογραμμίσω καὶ νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ ἐγκύψετε εἰς αὐτὰ μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ σοβαρότητος, ὡς ἀρμόζει εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔχει λάβει τὴν μεγάλη ἀπόφαση τῆς ἀφιερώσεώς του εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀγωνίζεται νυχθημερόν νὰ ζεῖ ὡς ἐπίγειος ἄγγελος.

* * *

Τὸ πρῶτον σημεῖον εἶναι ἡ ὑπόμνησις ὅτι τὸ κύριον ἔργον τοῦ μοναχοῦ εἶναι ἡ προσευχή. Κανένα ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια ἔργα καὶ ἐπαγγέλματα δέν εἶναι κύριον ἔργον τοῦ μοναχοῦ. Μόνον ἡ προσευχή εἰς τὸ κελλίον καὶ εἰς τὸν ναὸν ὡς λατρεία καὶ ἀλλαχοῦ βεβαίως εἶναι ἡ καθαυτὸ ἐργασία του. Ἡ ζωὴ τοῦ μοναχοῦ εἶναι προσευχή καὶ ἡ προσευχή εἶναι ἡ ζωὴ του. Καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ πιστεύει βαθεῖα μέσα του καὶ νὰ τὸ τηρεῖ ἀπαρεγκλίτως. Σκεφθῆτε στὸ σημεῖο αὐτὸ τὶς μοναστικὲς ἀδελφότητες τῶν λεγομένων «Ἀκοιμητῶν» στὰ Βυζαντινὰ χρόνια

καὶ ἀναλογισθῆτε, καθρεπτίσαστε τοὺς ἑαυτοὺς σας.

Σᾶς ἀναφέρω τὸ ὠραιότατο κείμενο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου, τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἡσυχαστοῦ πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας ποὺ ἔζησε τὸν 14ο αἰῶνα καὶ εὐρίσκεται ἐστὶν Πατρολογία τοῦ Migne (PG 150, 1277-1280).

«*Προσευχή ἐστὶ, παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαρίοις, ὡς πῦρ εὐφροσύνης ἀπὸ καρδίας ἀναδιδόμενον· παρὰ δὲ τοῖς τελείοις, ὡς φῶς εὐωδιάζον ἐνεργούμενος. Ἡ πάλιν· προσευχή ἐστὶν ἀποστόλων κήρυγμα· πίστεως ἐνέργεια· μᾶλλον δέ, πίστις ἄμεσος· ἐλπιζομένων ὑπόστασις· ἐνεργουμένη ἀγάπη· ἀγγελικὴ κίνησις· δύναμις ἀσωμάτων· ἔργον καὶ εὐφροσύνη αὐτῶν. Εὐαγγέλιον Θεοῦ· πληροφορία καρδίας· σωτηρίας ἐλπίς· ἀγνισμοῦ σημεῖον· ἀγιότητος σύμβολον· Θεοῦ ἐπίγνωσις· βαπτίσματος φανέρωσις· λουτροῦ κάθαρσις· Πνεύματος ἁγίου ἀρραβὼν· τὸ τοῦ Ἰησοῦ ἀγαλλίαμα· εὐφροσύνη ψυχῆς· ἔλεος Θεοῦ· καταλλαγῆς σημεῖον· Χριστοῦ σφραγίς· ἀκτὶς νοσητοῦ ἡλίου· ἑωσφόρος καρδιῶν· Χριστιανισμοῦ βεβαίωσις· καταλλαγῆς Θεοῦ δῆλωσις· χάρις Θεοῦ· σοφία Θεοῦ· μᾶλλον δὲ αὐτοσοφίας ἀρχή· Θεοῦ φανέρωσις· μοναστῶν ἔργον· ἡσυχάζοντων πολίτευμα· ἡσυχίας ἀφορμή· ἀγγελικῆς πολιτείας τεκμήριον. Καὶ τί δεῖ πλεῖστα λέγειν· Προσευχή ἐστὶν ὁ Θεός, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι, διὰ τὸ μίαν εἶναι*

Πατρός, και Υιού, και αγίου Πνεύματος την ενέργειαν, του ενεργούντος τα πάντα εν Χριστώ Ίησού».

Σύμφωνα μ' αυτά να εισέρχεσθε συχνά εις τὸ «ταμείον τῆς προσευχῆς» καὶ ἐκεῖ νὰ ἀνοίγετε τὴν καρδιάν σας εἰς τὸν Ἁγαπημένον Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, νὰ παραδίδετε τὴν ὑπαρξίν σας στὰ χέρια Του, καὶ νὰ συγκλονίζεσθε ἀπὸ τὴν παρουσία Του.

Πρακτικότερα θὰ ἤθελα αὐτὴν τὴν ἀγίαν καὶ κατανυκτικὴν περίοδον τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ συμπεριλάβετε στὶς προσευχές σας καὶ τὰ ἑξῆς θέματα:

α) Τὸ Οἰκουμεικὸν Πατριαρχεῖον μας.

β) Τοὺς νέους πολιτικούς ἄρχοντας.

γ) Τὴν Κύπρον μας.

δ) Τοὺς ἀνθρώπους τῶν Μ.Μ.Ε.

ε) Τὴν νεολαία μας, σπουδάζουσα καὶ ἐργαζομένη.

Δεύτερον σημεῖον τὸ ὁποῖο πρέπει πολὺ νὰ προσέξετε εἶναι τὸ θέμα τῆς σωφροσύνης ὑπὸ τὴν εὐρείαν ἔννοιαν. Ἡ σωφροσύνη εἶναι, ὡς λέγει ὁ ἱ. Χρυσόστομος, «τῶν ἀρετῶν ἐπιστέγασμα» καὶ σώφρων κατὰ τὸν ἅγιον Ἰσίδωρον τὸν Πηλουσιώτην εἶναι «ὁ ἐν αὐτῇ τῇ ἀκμῇ χειμῶνος διασώζων τὴν ναῦν κυμαινόμενην, χαλιῶν τὴν φύσιν». Ἔτσι ἡ σωφροσύνη, στὴν ὁποία περιλαμβάνεται ἡ παρθενία καὶ ἡ ἀγνεία, παρουσιάζει κατὰ τὸν Εὐσέβιον «ἀστασίαστον καὶ εὐδιον» καὶ «βίον εἰρηναῖον τῇ ψυχῇ». Στὴν χριστιανικὴ ἀσκησιὴ ἡ ἔννοια τῆς σωφροσύνης δὲν περιλαμβάνει μόνον τὴν νίκην ἐπὶ τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ κινήσεων, ἀλλὰ ἀναφέρεται καὶ

εἰς τὴν ἀπόκτησιν τοῦ συνόλου τῶν τελειότητων.

Πρακτικῶς διὰ τὸ θέμα αὐτὸ τῆς σωφροσύνης καὶ μοναχικῆς ἀγνείας τηρήσατε τὰ κάτωθι:

α) Νὰ ἔχετε πολλὴν προσοχὴν στὸ τί βλέπετε.

β) Νὰ φυλάττετε τὸν νοῦν ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς.

γ) Νὰ ἀσφαλίζετε τὴν ἀκοήν σας ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς λόγους.

δ) Νὰ μὴν ἐπιτρέψετε στὸν ἑαυτὸν σας ραθυμίαν καὶ ἀτονίαν.

ε) Νὰ μὴ ξεθαρρεύετε, διότι «ὁ διάβολος μικρὸς ὢν, πολλῇ κέχρηται τῇ κακουργίᾳ».

Τὸ τρίτον σημεῖον εἶναι τὸ ζήτημα τῆς μελέτης σας. Ὁ μοναχὸς ἔχει ἱερὸ καθήκον νὰ μελετᾷ. Ἡ μελέτη ἐξα-

σφαλίζει τὴν κλεῖδα τῆς εἰσόδου στὰ νοήματα τῶν ἱερῶν συγγραφέων, εἰσάγει στὴ θεολογικὴ σκέψη, ἐμπλουτίζει θεαρέστως τὸν νοῦν, ἐξυψώνει τὸν ἀφοσιωμένον ἄνθρωπον, καλλιεργεῖ τὸν χαρακτήρα, γεμίζει τὴν ψυχὴν μὲ θεία εὐφροσύνη. Ἴδιως ὁ μοναχὸς ὀφείλει καθ' ἑκάστην ἡμέραν νὰ ἐντρυφᾷ εἰς τὸν θεῖον λειμῶνα, τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Γράφει πολὺ παραστατικὰ καὶ συμβουλευεῖ πολὺ σοφὰ ὁ ἱ. Χρυσόστομος: «Ἦδὺς μὲν λειμῶν καὶ παράδεισος, πολὺ δὲ ἡδύτερον τῶν θεῶν Γραφῶν ἢ ἀνάγνωσις. Ἐκεῖ μὲν γάρ ἐστιν ἄνθη μαραινόμενα, ἐνταῦθα δὲ νοήματα ἀκμαζόντα· ἐκεῖ ζέφυρος πνέων, ἐνταῦθα δὲ Πνεύματος αὔρα· ἐκεῖ ἀκανθαὶ αἱ τειχίζουσαι, ἐνταῦθα δὲ πρόνοια Θεοῦ ἢ ἀσφαλιζομένη· ἐκεῖ τέττιγες ἄδοντες, ἐνταῦθα δὲ προφήται κελαδοῦντες· ἐκεῖ τέρψις ἀπὸ τῆς ὄψεως, ἐνταῦθα δὲ ὠφέλεια ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως...

Προσέχωμεν τοίνυν τῇ τῶν Γραφῶν ἀναγνώσει· ἐὰν γάρ τῇ Γραφῇ προσέχης, ἐκβάλλει σου τὴν ἀθυμίαν, φυτεύει σου τὴν ἡδονήν, ἀναιρεῖ τὴν κακίαν, ριζοῖ τὴν ἀρετὴν, οὐκ ἀφίησιν ἐν θορύβῳ πραγμάτων τὰ τῶν κλυδωνιζομένων πάσχειν».

Ἡ ἱστορία ἔχει ἀποδείξει ὅτι οἱ μοναχοὶ ἐφρόντιζαν μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας τὶς βιβλιοθήκες στὰ μοναστήρια τους καὶ ἡ ἀνάγνωση βιβλίων ἦταν θεμελιώδης ἀσκητικὴ πράξις.

Πρακτικῶς θὰ ἐπισημάνω τὰ κάτωθι:

α) Κάθε ἡμέρα νὰ μελετᾶτε ἓνα κεφάλαιον ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Συνιστῶνται οἱ Ψαλμοί.

β) Τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς νὰ ἀναγνώσετε τὰ κείμενα «*Διακριτικά καὶ Ἠσυχαστικά*» τῶν ὁσίων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου.

γ) Νὰ ἀποδελτιώσετε ἓνα πνευματικὸ θέμα καθ' ὑπόδειξιν τοῦ ἡγουμένου σας δημιουργώντας ἓνα dossier.

δ) Ἐκ τῶν νεωτέρων λογοτεχνῶν συγγραφέων μπορεῖτε νὰ διαβάσετε τὸν Παπαδιαμάντη.

* * *

Τὸ τελευταῖο σημεῖο ἀναφέρεται στὴν λησμονημένη ἀρετὴ τῆς διακρίσεως. Στῇ «Φιλοκαλία», τὸ κατ' ἐξοχὴν μελέτημα τῶν «Ἱερῶν φροντιστηρίων» ὡς ἀποκαλοῦνται τὰ μοναστήρια, μαθαίνουμε ὅτι χωρὶς τὴν διάκρισιν «μηδεμίαν ἀρετὴν συνίστασθαι ἢ βεβαίαν διαμένειν ἕως τέλους· πασῶν γὰρ τῶν ἀρετῶν γεννήτρια καὶ ὁ φύλαξ ὑπάρχει· ἀκρόπολις καὶ βασιλὶς μεταξύ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν, τῶν ἐπισημοτάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χαρισμάτων τυγχάνουσα». Ἡ διάκρισις εἶναι τὸ

πνευματικὸ ἐκεῖνο μέτρο μὲ τὸ ὁποῖο μποροῦμε νὰ ἀξιολογοῦμε κάθε ἐνέργειά μας καὶ κάθε ἔργο μας, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι ἡ ὑπερβολὴ ἢ ἡ ἀμετρία στὰ πνευματικὰ θέματα φέρνουν πικροὺς καρπούς. Ὅλα στὸ μοναστήρι σας πρέπει νὰ γίνονται μὲ διάκρισιν.

Καὶ πρακτικῶς τὸ χάρισμα αὐτὸ τῆς διακρίσεως νὰ ἐφαρμοστῆ στὰ ἀκόλουθα:

α) Ὅχι στὶς ἀκρότητες τοῦ φαγητοῦ.

β) Εὐγενῆς, δικαία καὶ μετὰ σεβασμοῦ καὶ τιμῆς συμπεριφορὰ ἀπέναντι στοὺς κατὰ σάρκα γονεῖς σας.

γ) Ὅχι αὐτοποίμανσις καὶ αἰσθησις αὐταρκειᾶς, ἀλλὰ μὲ ταπεινοφροσύνη νὰ ἐπωφελοῦμεθα τῆς πείρας τῶν πρεσβυτέρων.

δ) Τὰ λόγια σας, πάντοτε «*ἄλατι ἡρτυμένα*». Ποτὲ φλυαρίες καὶ ἄσκοπες, κούφιες συζητήσεις καὶ μωρολογίες. Τὸ «*ἀργὸν ῥῆμα*» εἶναι ἀξιοκατάκριτο.

ε) Εὐγένεια, καλοσύνη στοὺς τρόπους, σύνεσις, εὐπρέπεια στὴν ἐμφάνισιν, μεγαλοψυχία, ἀκρίβεια τῶν λεγομένων, ἀξιοπρέπεια σὲ περιπτώσεις ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἐπισκεπτῶν τῆς μονῆς καὶ ἐν γένει μετὰ τῶν πιστῶν.

* * *

Καὶ μὲ τὶς σκέψεις αὐτὲς σᾶς καλῶ νὰ διέλθετε τὶς ἅγιες αὐτὲς ἡμέρες μὲ αἰσθημα μετανοίας καὶ ἱερᾶς κατανύξεως, λατρεύοντας τὸν Ζῶντα καὶ Ἐλεήμονα Θεὸν μὲ ὅλη σας τὴν ὑπαρξή. ΚΑΛΗ ΣΑΡΑΚΟΣΤΗ.

Μετὰ πατρικῶν εὐχῶν

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Τὸ προσγειωμένο κήρυγμα

Τοῦ Ἀρχιμ. Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλου

Οἱ ὁμολογοῦν, ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ κρίση τῆς ἐποχῆς μας, πολλαπλή καὶ σὲ πολλὰ ἐπίπεδα: κλονισμὸς ὄχι μόνο θρησκευτικὸς καὶ ἠθικός, ἀλλὰ καὶ κοινωνικὸς καὶ ψυχολογικὸς, μεγάλο τὸ γκρέμισμα, οἱ θεσμοὶ καὶ οἱ ἀξίες κινδυνεύουν ὅλο καὶ περισσότερο.

Ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ κράτους μέχρι τὸ στρατὸ καὶ τὸ δημοτικὸ σχολεῖο, πολὺ συχνά, πλήρης ἀποχριστιανισμὸς καὶ πνευματικὸς ἀποχρωματισμὸς. Ἀπὸ τὸ Σύνταγμα τῆς Εὐρώπης μέχρι τὴν ἐκθεση ζωγραφικῆς, ἐξοβελισμὸς τοῦ θείου παράγοντος. Ἡ τηλεόραση κυβερνᾷ τὰ πάντα ἀσύδοτη. Τὰ τέσσερα μεγάλα δεινὰ ἢ δεινόσαυροι προχωροῦν: ναρκωτικά, ἐκτρώσεις, διαζύγια, ἐλεύθερες σχέσεις.

Ὅλες αὐτὲς οἱ καταστάσεις ἐπιβάλλουν μιὰ κατάλληλη καὶ προσγειωμένη προσφορὰ τοῦ μηνύματός μας, μιὰ ἐπανερμηνεία τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ σὲ γλώσσα προσιτή. Ὁ Ἰησοῦς, μᾶς λέει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, «*διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς*» (Λουκ. 24, 25).

Ἡ γλώσσα μας λοιπὸν ὄχι τυποποιημένη, ὄχι ἀρχαϊζουσα, ὄχι ρητορική, ὄχι πληθωρική μὲ μεγάλα λόγια καὶ ὑπερβολές. Χρειαζέται μιὰ γλώσσα γνήσια, ἀληθινή, ἐκφραστική, προσγειωμένη, οὐσιαστική, ζων-

τανή. Οἱ Εὐαγγελισταὶ ἔγραψαν στὴν κοινὴ Ἑλληνικὴ τῆς ἐποχῆς, ὄχι στὴν κλασικὴ Ἀττικὴ. Καὶ οἱ τρεῖς συνοπτικοὶ γράφουν μὲ πολὺ ἀπλότητα, χωρὶς μεγάλα λόγια καὶ φουσκωμένες λέξεις.

Ὅχι μόνο ἡ γλώσσα, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος μας καὶ τὸ ὕφος μας νὰ ἀγγίζει τὶς ψυχές, τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο μὲ τὰ προβλήματά του, μὲ ἀμεσότητα καὶ σαφήνεια. Ὅχι ὕφος ὑψηλὸ καὶ ρητορικὸ μὲ στόμφο, οὔτε θρηνώδες, ὅπως συμβαίνει καμιά φορά, ἀλλὰ μὲ φυσικότητα, ὥστε καὶ αὐτὸ νὰ οἰκοδομεῖ.

Σημασία ἔχει ἀκόμη καὶ ἡ στάση μας: οὔτε ψυχρὴ καὶ μαρμάρινη ἀκίνησια οὔτε διαρκῆς κινητικότης, ἀλλὰ ἀπαλές καὶ μὲ φυσικότητα οἱ μικρὲς κινήσεις μας: π.χ. ὁ Π. Τρεμπέλας χωρὶς νὰ ἀναπτύσσει μονοκόμματα τὸν λόγο του, ἔστρεφε κάποτε λίγο τὸ σῶμα του καὶ μὲ μιὰ ωραία κίνηση τοῦ χεριοῦ του ἐρωτοῦσε: *Τὸ σκέφθηκες λοιπὸν αὐτό, ἀδελφέ μου; ἢ Καὶ τώρα τί θὰ κάνουμε γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα;*

Μὲ ὅλα αὐτά, τὰ κάπως ἐξωτερικά, ὑποβοηθεῖται καὶ ὁ λόγος μας, ὥστε νὰ προσφερθεῖ πιὸ οὐσιαστικὸς, πιὸ οἰκοδομητικὸς, πιὸ ἀποτελεσματικὸς, ὁ λόγος περὶ Χριστοῦ λυτρωτοῦ, ὁ λόγος τῆς σωτηρίας, ὁ λόγος ποὺ εἶναι ἄρτος ζωῆς, τροφή ἐπιούσιος. Καὶ

ὅπως ἔλεγε ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Κοζάνης Διονύσιος, «τὸ θεῖον κήρυγμα δὲν εἶναι πατριδολογία, ψυχολογία, κοινωνιολογία, πολιτικολογία, οὔτε ἠθικολογικά συνταγολόγια» (1989). Εἶναι λόγος ζωῆς, πὺ βγαίνει μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μας, ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ εἶναι μας, ποτισμένος μὲ πίστη φλογερή.

Ἔτσι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ γίνεται ζωντανὸς καὶ θεραπευτικός. «Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργῆς

καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον...» (Ἐβρ. 4, 12). Καὶ τὸ ἄλλο: «Εἶπέ λόγῳ καὶ ἰαθεῖσεται ὁ παῖς μου» (Ματθ. 8, 8). Ἄλλὰ καὶ τὸ ἄλλο τοῦ Παύλου: «Ὁ λόγος ὁ τοῦ Σταυροῦ δύναμις Θεοῦ ἐστὶ» (Α΄ Κορ. 1, 18). Γι' αὐτὸ πάλι τονίζει ὁ Παῦλος, ὁ λόγος μας νὰ εἶναι ἐν Πνεύματι καὶ ἐν δυνά-

μει. Ἔνας τέτοιος λόγος μιὰ μέρα, τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας, τὴν Πεντηκοστή, συνετέλεσε, ὥστε νὰ πιστεύσουν τρεῖς χιλιάδες ἄνθρωποι, διότι ἦταν λόγος ἰσχυρὸς, δραστηκός, ἀποφασιστικὸς, ἀφυπνιστικὸς, ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, ἐκ βαθέων, πὺ μεταδίδει μαζί μὲ τὸν λόγον καὶ τὸν Χριστόν. Αὐτὸ τονίζει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης: Ὁ Θεὸς ἐκτοξεύει τὸ βέλος καὶ μαζί μὲ αὐτὸ εἰσέρχεται μέσα μας καὶ ὁ τοξότης.

Αὐτὲς οἱ θεμελιακὲς καὶ συγκλονιστικὲς διαβεβαιώσεις μᾶς θυμίζουν δύο ἀκραῖα, ἴσως, παραδείγματα. Ὁ φιλόσοφος Κίρκεγκαρντ εἶπε κάποτε: Ἔνας ἀληθινὸς ἱεροκήρυξ μία μόνο φορά θὰ μπορούσε νὰ κηρύξει πραγματικὰ στὴ ζωὴ του (γιὰ νὰ κάνει δηλαδὴ ἓνα ὄντως ἀληθινὸ κήρυγμα).

Καὶ γιὰ ἓναν σπουδαῖο ραββῖνο γράφει ὁ Π. Εὐδοκίμωφ: Ὅταν κάποτε ἄρχισε μιὰ ὁμιλία του, εἶπε δυνατὰ: «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός!» Αὐτὲς τὲς δυὸ λέξεις τὲς ἐπανέλαβε πολλὲς φορές κραυγάζοντας, ὥστε ὁ κόσμος πραγματικὰ συγκλονίστηκε. Αὐτὲς οἱ τρεῖς λέξεις τοῦ ἦσαν ἀρκετές.

Καὶ πρὸ πάντων μὴ ξεχνᾶμε τὸ περίφημο χωρίο τοῦ Ἡσαΐα, ὅπου λέγει ὁ Θεός: «Ὡς γὰρ ἂν καταβῆ ὁ ὑέτός ἡ χιῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οὐ μὴ ἀποστραφῆ, ἕως ἂν μεθύσῃ τὴν γῆν, καὶ ἐκτείνη καὶ ἐκβλαστήσῃ καὶ δῶ σπέρμα τῶ σπείροντι καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν, οὕτως ἔσται τὸ ρῆμα μου...» (Ἡσαΐου νέ', 10).

Τέλος, θὰ μπορούσα νὰ πῶ καὶ τὸ ἐξῆς: Ὅλοι οἱ κατὰ καιροὺς ὁμιληταί, προφήται, ἀπόστολοι καὶ ἀρχαῖοι πατέρες ὁμιλοῦσαν ἀσκεπεῖς. Τοὺς τελευταίους αἰῶνες ἐπεκράτησε νὰ φοράει ὁ κήρυξ καλυμαύχι ἢ καὶ ἐπανωκαλύμαυχο. Εἶναι ἀπαραίτητα αὐτά; Ἄς ἐξετασθεῖ τὸ πρᾶγμα, διότι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀρχαία παράδοση πὺ ἀναφέραμε, καὶ ἡ σύγχρονη πρακτικὴ θέλει τὸν ὅποιο ρήτορα (στὴ βουλή, στὸ δικαστήριον, στὴν αἵθουσα) παντοῦ ἀσκεπῆ. Γιατί ἐμεῖς οἱ ἐργάτες τοῦ Χριστοῦ νὰ ἀποτελοῦμε παραφωνία ἄνευ λόγου καὶ νὰ φορᾶμε κάτι μαῦρο, δῆθεν καλογερικὸ καὶ παλαιϊκὸ; Ἐμεῖς ἔπρεπε νὰ εἶμαστε ἀκόμη πιὸ ἀπλοί. Φθάνει ὁ σταυρὸς πὺ φοροῦμε, τὸ σπουδαιότατο αὐτὸ ἱερὸ σύμβολο. Ἄλλωστε καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους (κεφ. ια΄), τονίζει ὅτι ὁ ἀνὴρ ἀκαλύπτῳ κεφαλῆ νὰ προσεύχεται ἢ νὰ προφητεύει.

Στό σημείο αυτό θα ήθελα να θυμηθούμε μιὰ υπέροχη εικόνα ἀπὸ τὰ ἱερὰ εὐαγγέλια, (Ματθ. ε', 1-2): «*Ἴδὼν δὲ τοὺς ὄχλους (ὁ Ἰησοῦς) ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καὶ καθίσας... καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων...*». Ὅποια ἀγία ἀπλότης!.. Τὸ ἴδιο βλέπουμε καὶ στό κείμενο τῶν παραβολῶν.

Ἄς διαβάσουμε τώρα μερικά ἀποσπάσματα ἀπὸ ὀμιλίες δύο κορυφαίων ἱεροκηρύκων, Ἰωάννου Χρυσόστομου καὶ Κοσμά Αἰτωλοῦ.

Βεβαίως ἐννοεῖται, ὅτι τοὺς μεγάλους αὐτοὺς κήρυκας δὲν θὰ τοὺς ἀντιγράψουμε κατὰ λέξιν, σὲ πλήρη ἀπομίμηση, ἀπλῶς θὰ παίρνουμε κάτι ἀπὸ τὸ ὕφος τους.

«*Τὸ νὰ ἔχη κανεὶς τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντα δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι καὶ ἄρχοντας. Δὲν βλέπετε πόσοι φέρουν μεγάλα ὀνόματα; Παραδείγματος χάριν, ἄλλος ὀνομάζεται Παῦλος, ἄλλος Πέτρος, ἄλλος πάλι Ἰάκωβος ἢ Ἰωάννης.*

Ἀλλὰ τί καὶ ἂν ὀνομάζονται; Τό τί εἶναι στὴν πραγματικότητα δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ὄνομά τους. Ἄλλο τὸ ὄνομα καὶ ἄλλο ὁ ἄνθρωπος πού φέρει τὸ ὄνομα.

Νὰ γιὰ παράδειγμα ἐγώ. Τὸ πῶς ὀνομάζομαι δὲν ἔχει καμμία σχέση με αὐτὸ πού εἶμαι. Ἐχω τὸ ἴδιο ὄνομα με ἐκεῖνον τὸν μακάριο. Τί σημασία ὅμως ἔχει αὐτό;

Μὲ φωνάζουν Ἰωάννη, ἀλλὰ Ἰωάννης δὲν εἶμαι».

* * *

«*Ἡ ζωὴ μας μοιάζει με πορεία. Τίποτε τὸ μόνιμο δὲν ἔχει. Ὅλα περνοῦν, ὅλα φεύγουν! Τὸ ἴδιο προσπερνοῦμε καὶ τὰ δυσάρεστα καὶ τὰ εὐχάριστα. Πουθενὰ δὲν σταματοῦμε.*

Νὰ γιατί μοῦ ἀρέσει αὐτὸ ἐδῶ τὸ μέρος, τὸ κοιμητήριο! Ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη μας αὐτὸ ἐδῶ τὸ ἀγαπῶ πιὸ πολύ. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἐπισκέπτομαι συχνά. Ὅχι μόνο σὰν ἔχουμε Θεία Λειτουργία. Ὅχι! Καὶ ἄλλες ἡμέρες, μόνος, συχνάζω ἐδῶ.

Πολλές φορές ἔρχομαι ἀπὸ τὴν πόλη καὶ σταματῶ ἐδῶ στό κοιμητήριο. Χωρὶς κανέ-

ναν συντροφιά. Μέσα στὴν ἐρημιά, καταμεσῆς στοὺς τάφους! Κάθομαι μέσα στὴν ἐρημιά, ἔχω μπροστά μου τοὺς τάφους καὶ σκέπτομαι...

Πόσες φορές ἐδῶ μέσα δὲν θυμᾶμαι αὐτὰ τὰ λόγια, πού σᾶς εἶπα στὴν ἀρχή! Ἡ ζωὴ εἶναι πορεία... Ὅλα περνοῦν, καὶ οἱ χαρὲς καὶ οἱ λύπες...

Ἀφήνω τὰ μάτια μου ἤσυχα νὰ περιεργάζονται τοὺς τάφους. Ἀπὸ τὸν ἓνα τάφο νὰ τρέχουν στὸν ἄλλο. Νὰ θωροῦν με προσοχὴ ὅλους τοὺς τάφους, τῶν πλουσίων, τῶν φτωχῶν, μικρῶν, μεγάλων...

Τὰ μάτια μου βλέπουν καὶ ὁ νοῦς μου θυμᾶται, σκέπτεται, συλλογίζεται. Ἡ ψυχὴ μου τρέχει καὶ αὐτὴ στοὺς νεκροὺς πού εἶναι θαμμένοι μέσα στοὺς τάφους... Ποῦ νὰ ἴναι ἄραγε; Ποῦ νὰ βρίσκονται; Σὲ ποιά κατάσταση νὰ ἴναι!».

* * *

«*Ἄν καὶ χθὲς ἔμεινα μακριὰ σας, αὐτὸ ὅμως ἔγινε χωρὶς τὴ θέλησή μου. Ἀναγκάσθηκα. Ἐν τούτοις ἔμεινα μακριὰ σας σωματικά, ὄχι ψυχικά. Ἀπουσίασα με τὸ σῶμα, ὄχι με τὸ πνεῦμα.*

Γιατί, μέχρι ἐκεῖ πού μποροῦσα, ὅλους σᾶς ἀγκάλιαζα καὶ σᾶς εἶχα στό νοῦ μου. Ἀλλά, νὰ καὶ πάλι, ἀδελφοί, ἀφοῦ ξεπεράσαμε αὐτὴ τὴν πρόσκαιρη ἀρρώστια, με περισσότερο ζῆλο θελήσαμε νὰ δοῦμε τὸ πρόσωπό σας· σχεδὸν μισοἰσώστος ἔτρεξα πρὸς τὴν ἀγάπη σας!

Συνήθως οἱ ἄρρωστοι ἀναζητοῦν μετὰ τὴν ἀρρώστια λουτρά καὶ βαλανεῖα· ἐγὼ ὅμως ἔκρινα καλὸ νὰ δῶ τὰ ποθητά σας πρόσωπα καὶ νὰ ἱκανοποιήσω τὴν ἐπιθυμία τοῦ κηρύγματος, πού πρέπει νὰ ἔχετε. Νὰ δῶ τὸ πέλαγος τὸ ἀπέραντο, τὸ χωρὶς ἄλμη, αὐτὴ τὴ θάλασσα, πού δὲν ἔχει κύματα. Ἦλθα νὰ δῶ τὸ καθαρὸ σας χωράφι.

Γιατί ὑπάρχει τέτοιο λιμάνι, σὰν τὴν Ἐκκλησία; Τέτοιος παράδεισος, σὰν τὴ δική σας σύναξη;»

(Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος)

* * *

«Ένας άνθρωπος σε κράζει εις τὸ κονάκι του καὶ θέλει νὰ σὲ φιλεύσῃ κανένα ποτήρι κρασί ἢ ρακὶ καὶ πάντοτε, εις ὄλην σου τὴν ζωὴν, θεὸ νὰ τὸν ἐντρέπῃσαι καὶ νὰ τόνε τιμᾷς. Καὶ τὸν Θεὸν δὲν πρέπει νὰ τιμᾷς καὶ νὰ ἐντρέπῃσαι, ὅπου σου ἐχάρισε τόσα καλὰ καὶ ἐσταυρώθηκε διὰ τὴν ἀγάπην σου; Ποῖος πατέρας ἐσταυρώθηκε διὰ τὰ παιδιὰ του καμμίαν φοράν; Καὶ ὁ γλυκύτατός μας Ἰησοῦς Χριστός καὶ Θεὸς ἔχυσε τὸ αἷμα του καὶ μᾶς ἐξαγόρασε ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Διαβόλου. Τώρα δὲν πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ τὸν ἀγαποῦμεν τὸν Χριστόν μας; Ἐμεῖς ὄχι μόνον δὲν τὸν ἀγαποῦμεν, ἀλλὰ τὸν ὑβρίζομεν κάθε ἡμέραν μὲ τὲς ἀμαρτίες ὅπου κάνομεν. Ἀμὴ ποῖον θέλετε, ἀδελφοί μου, νὰ ἀγαποῦμεν; Νὰ ἀγαποῦμεν τὸν Διάβολον, ὅπου μᾶς ἐβγαλεν ἀπὸ τὸν Παράδεισον καὶ μᾶς ἤφερε εις ἐτοῦτον τὸν κατηραμένον κόσμον καὶ παθαίνομεν τόσα κακά; Καὶ ἔχει προαίρεσιν ὁ Διάβολος, ἀνίσως καὶ ἡμποροῦσε αὐτὴν τὴν ὥραν νὰ μᾶς θανατώσῃ ὅλους, νὰ μᾶς βάλῃ εις τὴν Κόλασιν, τὸ ἔκανε.

Τώρα σᾶς ἐρωτῶ, ἀδελφοί μου, νὰ με εἰπῆτε: ποῖον πρέπει νὰ μισοῦμεν καὶ ποῖον πρέπει νὰ ἀγαποῦμεν; Μὲ φαίνεται ὅτι ὅλοι σας ἀποφασίζετε καὶ λέγετε πὼς πρέπει νὰ μισοῦμεν τὸν Διάβολον, τὸν ἐχθρόν μας, ὅπου μᾶς ἐβγαλεν ἀπὸ τὸν Παράδεισον καὶ μᾶς ἤφευρεν εις τοῦτον τὸν κατηραμένον κόσμον καὶ παθαίνομεν τόσα κακά, καὶ νὰ ἀγαποῦμεν τὸν Θεόν μας, τὸν ποιητὴν μας, τὸν πλάστην μας. Ἔτσι τὸ λέγετε, χριστιανοί μου; Πολλὰ καλὰ τὸ λέγετε. Νὰ ἔχω τὴν εὐχὴν σας καὶ ἐγὼ τὸ λέγω. Μὰ ὁ Θεὸς χρειάζεται στρώμα διὰ νὰ καθίσῃ. Ποῖον εἶναι τὸ στρώμα ὅπου θέλει ὁ Θεός; Ἡ ἀγάπη. Ἄς ἔχωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀγάπην εις τὸν Θεόν καὶ εις τοὺς ἀδελφούς μας καὶ ἔτσι ἔρχεται ὁ Θεός μας καὶ μᾶς χαροποιεῖ καὶ μᾶς εὐφραίνει καὶ μᾶς φυτεύει εις τὴν καρδίαν μας τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον καὶ ἀπερνοῦμεν καὶ ἐδῶ καλὰ καὶ πηγαίνομεν καὶ εις τὸν Παράδεισον νὰ χαιρώμασθε πάντο-

τε. Ὅχι; δὲν ἔχομεν τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ ἔχομεν τὸ μῖσος καὶ τὴν ἐχθραν εις τοὺς ἀδελφούς μας; Ἐρχεται ὁ πονηρὸς Διάβολος καὶ μᾶς πικραίνει καὶ μᾶς φαρμακεύει καὶ βάνει τὸν θάνατον εις τὴν ψυχὴν μας καὶ ἀπερνοῦμε καὶ ἐδῶ κακὰ καὶ πηγαίνομεν εις τὴν Κόλασιν νὰ καιώμεσθε πάντοτε.

Φυσικὸν μας εἶναι νὰ ἀγαποῦμεν τοὺς ἀδελφούς μας, διατὶ εἴμαστε μᾶς φύσεως, ἔχομε ἓνα βάπτισμα, μίαν πίστιν, τὰ Ἄχραντα Μυστήρια μεταλαμβάνομεν, ἓνα Παράδεισον ἐλπίζομεν νὰ ἀπολαύσωμεν. Καλότυχος ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀξιώθη καὶ ἔλαβεν εις τὴν καρδίαν του αὐτὲς τὲς δύο ἀγάπες, ἀγάπην εις τὸν Θεόν καὶ εις τοὺς ἀδελφούς του, ἔχει πάντα τὰ ἀγαθὰ καὶ ἀμαρτίαν δὲν ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ. Καὶ ὅποιος δὲν ἔχει τὸν Θεόν εις τὴν καρδίαν του ἔχει τὸν Διάβολον καὶ ὅποιος ἔχει τὸν Διάβολον, ἔχει πάντα τὰ κακὰ καὶ ὅλες τὲς ἀμαρτίες τὲς κάμνει.

Χίλιες χιλιάδες καλὰ νὰ κάμωμεν, ἀδελφοί μου, νηστεῖες, προσευχές, ἐλεημοσύνες, καὶ τὸ αἷμα μας νὰ χύσωμεν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ μας, ἀνίσως καὶ δὲν ἔχωμεν αὐτὲς τὲς δύο ἀγάπες, ἀλλὰ ἔχομεν μῖσος καὶ ἐχθραν εις τοὺς ἀδελφούς μας, ὅλα ἐκεῖνα τὰ καλὰ, ὅπου ἐκάμαμεν, τοῦ Διαβόλου εἶναι καὶ εις τὴν Κόλασιν πηγαίνομεν. Μὰ καλὰ, θέλετε εἰπεῖ, μετ' ἐκείνη τὴν λίγη ἐχθρα ὅπου ἔχομεν εις τοὺς ἀδελφούς μας, ἔχοντες τόσα καλὰ καμωμένα, εις τὴν Κόλασιν πηγαίνομεν; Ναι ἀδελφοί μου, μετ' ἐκεῖνο πηγαίνομεν, διατὶ ἐκείνη ἡ ἐχθρα εἶναι φαρμάκι τοῦ Διαβόλου».

(Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς)

Οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι κανόνες τῆς Ἐκκλησίας

Τοῦ Παν. Ἰ. Μπούμη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

β'

**Τὸ ἀπαραχάρακτο
τῶν ἱερῶν κανόνων**

Γ' αὐτὸ τὸ λόγο οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦν τοὺς ἀθηνετικούς φορεῖς τῆς ὀρθῆς ἐκφράσεως τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλυφθείσης ἀληθείας καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος τῆς ἐν Χριστῷ πραγματοποιουμένης ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας. Καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἐνισχύεται καὶ «κρατῦνεται» καὶ διατηρεῖται ἀσάλευτη ὁλόκληρη ἢ διαταγή τους, ὅπως λέει ὁ ἀνωτέρω κανόνας. Καὶ γι' αὐτὸ ἀκόμη τὸ λόγο ἀποδοκιμάζεται καὶ ἀπαγορεύεται κάθε ἀλλοίωση καὶ παραχάραξή τους, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν ἀκόλουθο κανόνα.

Πράγματι, στὸ β' καν. τῆς Πενθέκτης Οἰκουμ. Συνόδου, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἀποτελεῖ καὶ ἓνα εἶδος ἐπίσημης συνοπτικῆς κωδικοποιήσεως τῶν ἱ. κανόνων τῆς Ἐκκλησίας¹, διαβάζουμε: «Ἐδοξε δὲ καὶ τοῦτο τῇ ἀγία ταύτη συνόδῳ... ὥστε μένειν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν βεβαίους καὶ ἀσφαλεῖς, πρὸς ψυχῶν θεραπείαν καὶ ἰατροίαν παθῶν, τοὺς... ἱεροὺς κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἀγίων καὶ μακαρίων Πατέρων ἡμῶν ἐκτεθέντας². Καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι τοὺς προηλωθέντας παραχαράττειν κανόνας, ἢ ἀθετεῖν, ἢ ἐτέρους παρὰ τοὺς προκειμένους παραδέχσθαι κανόνας, ψευδεπιγράφως ὑπὸ τινῶν συντεθέντας, τῶν τὴν ἀλήθειαν καπηλεύειν ἐπιχειρησάντων»³.

Ὁ κανόνας αὐτὸς ἀναφέρεται διὰ μέσου τοῦ γράμματος καὶ στὸ πνεῦμα καὶ στὸ περιεχόμενο τῶν ἱερῶν κανόνων, τὸ ὁποῖο δὲν πρέπει νὰ νοθεύεται ἢ νὰ ἀλλοιώνεται μὲ τὴν παραχάραξή τοῦ γράμματος τοῦ κανόνα. Καὶ τοῦτο, γιατί αὐτὸ τὸ γράμμα ἀποτελεῖ τὸ ὄχημα, τὸν ἀθηνετικὸ φορέα τοῦ πνεύματος. Ἀναφέρεται δηλ. ὁ κανόνας στὴ δόλια ἀλλαγὴ τῶν λέξεων τῶν κανόνων μὲ σκοπὸ τὴν παραποίηση καὶ

τὴ νόθευση τοῦ νοήματος. Δὲν ἀπαγορεύει τὴν ὀρθὴ ἐρμηνεία τῶν λέξεων καὶ τὴ διακρίβωση τοῦ ὀρθοῦ νοήματος τοῦ κειμένου.

Αὐτὴ, λοιπόν, ἡ ἀπαγόρευση τῆς παραχάραξης ἢ ἀλλοιώσεως ἢ ἀνατροπῆς τῶν ἱ. κανόνων ὑποδηλώνει, ὅτι οἱ ἱεροὶ κανόνες εἶναι ἀλάθητοι, ὅτι ὑποδεικνύουν τὸ ὀρθό, ὅτι εἶναι διαχρονικοί, ὅτι ἔχουν ἀπόλυτο κύρος, ὅτι περιέχουν τὴν ἀλήθεια. Ἐὰν οἱ ἱεροὶ κανόνες δὲν παρέιχαν τὸ ὀρθό ἀλλὰ περιείχαν ἐσφαλμένες θέσεις, τότε δὲν θὰ ὑπῆρχε λόγος νὰ μὴ δέχονταν ἐκ τῶν ὑστέρων κάποια διόρθωση. Δίνουν, λοιπόν, τὴ μαρτυρία οἱ ἱ. κανόνες, ὅτι παρέχουν τὴν ἀλήθεια. Καὶ τοῦτο, διότι συγχρόνως ἔχουν τὴν αὐτομαρτυρία, ὅτι θεσπίσθησαν ἀπὸ τὴν Οἰκουμηνικὴν Συνόδου μὲ τὸ φωτισμὸ καὶ τὴν ἐπιστασία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ πνεύματος τῆς ἀλήθειας (πρβλ. Ἰω. 14, 17-15, 26-16, 13).

Αὐτοί, λοιπόν, εἶναι οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτοὶ εἶναι καὶ λέγονται ὀρθῶς καὶ δικαίως, κατὰ ἀκρίβεια καὶ ἀκριβολογία κανόνες. Εἶναι οἱ κανόνες ποὺ ἔχουν θεσπισθεῖ ἀπὸ Οἰκουμηνικὴς Συνόδους ἢ ποὺ ἔχουν διατυπωθεῖ ἀπὸ τοπικὴς Συνόδους καὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἔχουν υἰοθετηθεῖ καὶ ἐπικυρωθεῖ ἀπὸ τὴν Οἰκουμηνικὴν Συνόδου.

Σημειώσεις

1. Πρβλ. Βαρθολομαίου Ἀρχοντῶν (Ἀρχιμ. καὶ νῦν Οἰκουμηνικοῦ Πατριάρχου), *Περὶ τὴν κωδικοποίησιν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν κανονικῶν διατάξεων ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ*, Θεσσαλονίκη 1970, σελ. 19.
2. Καὶ ἀναφέρει ἐν συνεχείᾳ ποιοὶ εἶναι οἱ κανόνες αὐτοὶ (Γ. Ράλλη - Μ. Ποτλῆ, *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, τόμ. Β', Ἀθήνησι 1852, σελ. 308 ἐξ.).
3. Ράλλη-Ποτλῆ, τόμ. Β', σελ. 309-310. Στους ἀνωτέρω μνημονευομένους κανόνες τῆς μικρῆς ἀλλ' ἐπίσημης κωδικοποιήσεως τῶν ἱ. κανόνων τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλουν νὰ συμπεριληφθοῦν καὶ οἱ κανόνες τῆς Ζ' Οἰκουμ. Συνόδου, καθ' ὅσον εἶναι ἰσόκυροι πρὸς αὐτούς.

Τὸ διεθνὲς σκηνικὸ τοῦ Νεοπαγανισμοῦ

Τοῦ Πρεσβ. Βασιλείου Ἀ. Γεωργοπούλου (Μ.Θ)

α'

Μία ἀπὸ τὶς πλέον ἐπικίνδυνες καὶ ἐφιαλτικές ὄψεις τοῦ σύγχρονου καὶ ἀντιχριστοῦ κινήματος τῆς «Νέας Ἐποχῆς», εἶναι καὶ ἡ προσπάθεια νεκρανάστασης καὶ ἀναβίωσης διεθνῶς τῶν ἀρχαίων παγανιστικῶν θρησκειῶν, ἡ ὁποία ξεκίνησε δειλὰ-δειλὰ μετὰ τὸ δεῦτερο παγκόσμιο πόλεμο, ἐὰν ἐξαίρεσουμε βεβαίως τὴν κίνηση ἀναβίωσης τῆς γερμανικῆς εἰδωλολατρίας κατὰ τὴν περίοδο τοῦ μεσοπολέμου καὶ ναζισμοῦ¹.

Σήμερα ὁ νεοπαγανισμὸς ἀναπτύσσεται μὲ γρήγορους ρυθμοὺς παγκοσμίως καὶ περιλαμβάνει τὴν ἐπαναφορά τῆς λατρείας κάθε εἴδους προχριστιανικοῦ μεταπτωτικοῦ εἰδωλολατρικοῦ μορφώματος. Ἐνδεικτικὰ μόνον, θὰ ἀναφέρουμε ὅτι νεοπαγανιστικές ὀργανώσεις ὑπάρχουν σήμερα μέχρι καὶ τὴν Ἀλάσκα²!

Μὲ δεδομένο, λοιπόν, ὅτι ἡ σωστὴ καὶ ἐπαρκὴς ἐνημέρωση εἶναι βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴν ὀρθὴ ποιμαντικὴ ἀξιολόγηση καὶ ἀντιμετώπιση τοῦ φαινομένου τοῦ σύγχρονου νεοπαγανισμοῦ, θὰ προσπαθήσουμε νὰ καταγράψουμε τὶς μορφές πού ἔχει καὶ μὲ τὶς ὁποῖες ἐκφράζεται στὸν εὐρωπαϊκὸ κυρίως χῶρο, καὶ ταυτοχρόνως θὰ ἀναφέρουμε τὶς κυριότερες νεοπαγανι-

στικές ὁμάδες, ὀργανισμοὺς καὶ τὰ περιοδικὰ τους. Τὸ παρὸν ἄρθρο, ἀποβλέπει, στὸ νὰ ἀποτελέσει μιὰ μικρὴ συμβολὴ στὴν ἐνημέρωση γιὰ τὸ πῶς διαμορφώνεται τὸ διεθνὲς σκηνικὸ τοῦ νεοπαγανισμοῦ.

Τοῦτο ἐπιβάλλεται, ἂν σκεφθοῦμε π.χ. τὸ πλῆθος τῶν χιλιάδων ἀνθρώπων πού γιὰ ποικίλους λόγους ταξιδεύουν καθημερινῶς ἀπὸ καὶ πρὸς διάφορες χῶρες, τὴ συνεχῶς αὐξανόμενη χρῆση τοῦ Διαδικτύου μὲ τὶς ἑκατοντάδες νεοπαγανιστικὲς ιστοσελίδες πού ὑπάρχουν σὲ αὐτὸ καὶ τὸ γεγονός ὅτι χιλιάδες Ἑλληνόπουλα σπουδάζουν σὲ πανεπιστήμια τοῦ ἐξωτερικοῦ ὅπου ὑπάρχουν νεοπαγανιστικοὶ σύλλογοι³.

α' Μορφές νεοπαγανιστικῶν λατρειῶν

Βασικὴ διαπίστωση τοῦ μελετητῆ τοῦ φαινομένου τῆς ἀναβίωσης τῆς νεοπαγανισμοῦ, εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ὁ σύγχρονος νεοπαγανισμὸς δὲν ἔχει ἐνιαία ἐκφραση καὶ ἐκπροσώπηση. Ποικίλλει ἀναλόγως μὲ τὸ ποιοῦ εἰδωλολατρικὸ θρησκευτικὸ μὶορφομα ὑπῆρχε σὲ κάθε χῶρα πρὶν τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ, τὸ βαθμὸ γνώσης του, τὸ σύγχρονο τρόπο κατανόησης καὶ ἐπαναπροσδιορισμοῦ του.

Ταυτοχρόνως οί όπαδοί τών νεοπαγανιστικών λατρειών συνδέουν αυτή τήν αναβίωση και με διάφορες οικολογικές παραμέτρους, τήν προβάλλουν ως πρόταση διαφορετικής κοσμοθέασης⁴, ένω άλλοι επιχειροῦν σύνθεση είδωλολατρίας και άποκρυφισμού, όπως θά δοῦμε στη συνέχεια. Τό κοινό στοιχείο σε όλες τις νεοπαγανιστικές ομάδες είναι ή έχθρική και άπαξωτική τοποθέτησή τους σε κάθε τί τό χριστιανικό⁵.

Στις μορφές λοιπόν τών νεοπαγανιστικών λατρειών που έχουν αναβιώσει γενικά, και στην Εύρώπη ειδικότερα, πρέπει να αναφέρουμε τις εξής:

1. Τό Ἀρχαιοελληνικό Δωδεκάθεο: Ἀποτελεί τήν ελληνική έκφραση και προσπάθεια αναβίωσης τής αρχαίας ελληνικής είδωλολατρίας, ως δήθεν επιστροφή στην «πατρώα θρησκευτική παράδοση»⁶ κατά τους ισχυρισμούς τους. Συνοπτικά για τόν ελληνικό νεοπαγανιστικό χώρο πρέπει να επισημάνουμε τα εξής:

- Ο ελληνικός νεοπαγανιστικός χώρος δεν είναι ενιαίος αλλά πολυτασικός. Παρουσιάζεται με τή μορφή σωματείων, πολιτιστικών εταιρειών, περιοδικών κ.λπ. Ἐνδεικτικῶς εδῶ αναφέρουμε ότι μεταξύ τών διαφόρων νεοπαγανιστικών τάσεων υπάρχει και μία που συνδέει τό Δωδεκάθεο με τήν ούφολογία (UFO).
- Για πολλούς λόγους μεταξύ τών διαφόρων ομάδων και εκπροσώπων τοῦ ελληνικού νεοπαγανισμού παρουσιάζονται έριδες, αντιπαλότητες, μειωτικοί χαρακτηρισμοί κ.ά.
- Ὑπάρχουν μεταξύ τους ριζικῶς αντίθετες γνώμες για τό τί ἦσαν οί αρχαίοι θεοί που λατρεύουν. Ὁμολογοῦν και οί ίδιοι ότι «οί εκπρόσωποι τοῦ Ἀρχαιοελληνικοῦ Κινήματος δεν έχουν μία σαφή γνώση για τήν Ἀρχαιοελληνική Θρησκεία, έρμηνεύοντας τήν Ἑλληνική Μυθολογία κατά τό δοκοῦν»⁷. Ἐνδεικτικῶς θά παραθέσουμε δύο παραδείγματα. Σύμφωνα, λοιπόν, με τή μία άποψη: «Οί Ἐθνικοί

Θεοί τών Ἑλλήνων, όπως και όλων τών δυτικοευρωπαϊκῶν λαῶν, εἶναι ενέργειες, δυνάμεις και εἶναι ιδέες»⁸. Ἀντίθετα προς αυτή τήν άποψη, ό πρόεδρος τής Ἑλληνικής Ἐταιρείας τοῦ Δωδεκαθέου και εκδότης αρχαιολατρικοῦ περιοδικοῦ ισχυρίζεται: «Οί θεοί εἶναι όμοούσιοι προς τά άλλα όντα, διότι έχουν τήν ίδια οὐσία: τό ψυχικό άτομο. Ὑπῆρξαν άνθρωποι που έφθασαν στο τέλος τοῦ κύκλου τών μετεμψυχώσεων, διατηροῦν τις αναμνήσεις όλων τών βίων τους...»⁹.

- Κοινό χαρακτηριστικό όλων τών ομάδων είναι τό μίσος, ή άπαξωτική αναφορά, ή χλεύη και ό φανατισμός προς κάθε τί τό χριστιανικό.
- Ταυτίζουν τήν αρχαία ελληνική θρησκεία με τήν ελληνικότητα. Κατά τους παράλογους και ανιστόρητους ισχυρισμούς τους, Ἑλληνας θεωρεῖται μόνον εκείνος που λατρεύει τό Δωδεκάθεο. Φυσική συνέπεια τών άνωτέρω είναι ή άπόρριψη τοῦ Βυζαντίου και οί άπέλπιδες προσπάθειές τους να παρουσιάζουν κάθε τί που έχει σχέση με τό Βυζάντιο ως ιδεολογικό βρυκόλακα και έχθρό δήθεν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.
- Ἐπιμελῶς άποφεύγουν να αναφέρονται σε μελανές πτυχές τής αρχαίας ελληνικής θρησκείας. Οί σύγχρονοι νεοπαγανιστές σιωποῦν για τά έπαίσχυντα χαρακτηριστικά τών λεγομένων μέν θεῶν, κατ' οὐσίαν δε δαιμόνων, όπως για τις αισχροτήτες, τους φθόνους, τά μίσση, τις άπάτες, καθώς επίσης για τήν άνθρωπολατρία, τις άνθρωποθυσίες που εδέχοντο κ.ά. Ταυτοχρόνως, επιχειροῦν να άπαξιώσουν και να ευτελίσουν και κάθε μορφή κριτικής κατά τοῦ αρχαιοελληνικοῦ είδωλολατρικοῦ θρησκευτικοῦ μορφώματος και αυτών τών αρχαίων φιλοσόφων και λογίων (π.χ. Ξενοφάνης, Εϋήμερος, Ἐκαταῖος ό Ἀβδηρίτης, Λέων ό Μακεδόνας).
- Ἐκτός από τις άπίστευτες ιστορικές διαστρεβλώσεις, τήν ιδεολογική χρήση τών πηγῶν, ή ιστορία αντικαθίσταται από τις

ιδεολογικές τους φαντασιώσεις.

- Ἐπιτίθενται κατὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μὲ πρωτοφανή σκληρότητα ἔχοντας ἄλλοτε κίνητρα ἀντισημιακά, ἄλλοτε ρατσιστικά καὶ ἄλλοτε ιδεολογικά. Μὲ τὴν ἴδια ἀγριότητα ἐπιτίθενται καὶ κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου, τοῦ Ἁπ. Παύλου, τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας μας γενικότερα.
- Μεταξὺ τῶν διαφόρων νεοπαγανιστικῶν τάσεων ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ οἱ ὅποιοι συσχετίζονται μὲ τὴν νεοναζιστικὴ ιδεολογία καὶ τὸν ἀκροδεξιὸ πολιτικὸ χῶρο στὸ ὄνομα μιᾶς «Ἑλληνοκεντρικῆς κοσμοθέασης».

Ἄξίζει νὰ ἀναφερθοῦν ἐν προκειμένῳ δύο χαρακτηριστικὰ παραδείγματα. Νεοπαγανιστικὸ περιοδικὸ (τεῦχος Ἰαν.-Φεβρ. 2003) ἐνημέρωνε τοὺς ἀναγνώστες του ὅτι ἀρθρογράφος του μετέφραζε στὰ ἑλληνικὰ τὸ ἔργο τοῦ παγανιστῆ καὶ κατεξοχὴν θεωρητικοῦ τοῦ Ναζισμοῦ Alfred Rosenberg «*Ο Μῦθος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα*» (*Der Mythos der 20 Jahrhunderts*), τὸ ὁποῖο θὰ ἐκδώσει τὸ ἐν λόγω νεοπαγανιστικὸ περιοδικό. Ἐπιπλέον, χαρακτήριζε τὸ ἐν λόγω ναζιστικὸ κείμενο ὡς «*μνημειῶδες*». Νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ Ἁ. Ρόζενμπεργκ καταδικάστηκε ἀπὸ τὸ διεθνὲς δικαστήριον τῆς Νυρεμβέργης ὡς ἐγκληματίας πολέμου καὶ ἀπαγχονίστηκε στίς 16-10-1946. Ἐπιπλέον, ὀρισμένοι νεοπαγανιστὲς τοιζοῦν μὲ ἔμφαση τὴ βιολογικὴ καὶ φυλετικὴ δῆθεν ὑπεροχὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ προβάλλουν ρατσιστικὲς καὶ ἀντισημιατικὲς ἀντιλήψεις, στοιχεῖα ποὺ σὺν τοῖς ἄλλοις ὑπάρχουν καὶ στὴ νεοναζιστικὴ ιδεολογία¹⁰.

(συνεχίζεται)

Σημειώσεις:

1. K. Algermissen, *Deutschreligiöse Bewegung*, στὸ L. Th.K¹, 3, 259-261.
2. <http://www.witchhaven.com/phoenix/akpagans.html>
3. Ἐνδεικτικῶς ἐδῶ ἀναφέρουμε τρεῖς νεοπαγανιστικὲς ὀργανώσεις ποὺ δραστηριοποιοῦνται σὲ πανεπιστήμια τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Πρόκειται γιὰ τὶς «*The Sheffield University Pagan Society*», «*St. Andrews University*

- Pagan Society*», καὶ «*University of Bristol Earth Religions Society*». Πρέπει ἐπίσης νὰ ἐπισημάνουμε ὅτι ὑπάρχουν ἀντίστοιχες παγανιστικὲς ὀργανώσεις σὲ 27 πανεπιστημιακὰ ἰδρύματα τῶν Η.Π.Α. καὶ σὲ 5 τῆς Αὐστραλίας.
4. A.de Benoist, *Heide Sein. Zu einem neuen Anfang. Die europäische Glaubensalternative*, Tübingen 1982. H. Gasper, *Neuheidentum*, στὸ *Lexikon der Sekten, Sondergruppen und Weltanschauen*, 7η ἔκδ. στ. 740-742.
 5. *Lexikon der Sekten, Sondergruppen und Weltanschauen*, ὅπ.π., στ. 741.
 6. Βλ. ἐνδεικτικὰ, Τὸ συλλογικὸ ἔργο, «*Ἡ ἀναβίωση τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς θρησκείας*», Θεσσαλονίκη 2002. Χαρίκλειας Μήνη, *Νεοπαγανισμός*, Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 286-338.
 7. Μάριου Δημόπουλου, *Οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ ἐπανεμφανισθοῦν! στὸ Ἡ Ἀναβίωση τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Θρησκείας*, 2002, σελ. 74-75.
 8. Ἐπιστολὴ Οὐρανίας Τουτουνητζή, περ. Τρίτο Μάτι, τ. 95, σελ. 70.
 9. Παν. Μαρίνη, *Τί πιστεύει ἡ Ἑλληνικὴ μας θρησκεία*, περ. Τρίτο Μάτι, τ. 95, σελ. 28).
 10. *Ἐλευθεροτυπία* 7-2-1999 (Ἰὸς τῆς Κυριακῆς).

Καρνάβαλος - Προσωπείο ἢ πρόσωπο

Τοῦ Ἀρχιμ. Γρηγορίου Κωνσταντίνου,
Τεροκήρυκος Ἱ.Μ. Κασσανδρείας

«**Ν**ὰ τὸν προσέξετε ἐφέτος τὸν Καρνάβαλο μὲ σεβασμὸ καὶ βαθὺ στοχασμὸ. Εἶναι πανάρχαιο τὸ φαινόμενο, καὶ εἶναι φαινόμενο βαθυτάτου καὶ ἀγχώδους αἰτήματος τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, νὰ λυτρωθῆ ἀπὸ τὴν καθημερινή του ὑποκρισία, μὲ μίαν ἔξαρσι ἀνωνύμου, διονυσιακῆς νέας ὑποκρισίας. Εἶναι τραγικὴ μορφή ὁ Καρνάβαλος. Ζητεῖ νὰ ἐκκενώσῃ ὅ,τι ὑπάρχει ἀπωθημένο μέσα εἰς τὸ ὑποσυνείδητό του καὶ νὰ ἐλευθερωθῆ, ἀλλ' ἡ ἐλευθερία δὲν ὑπάρχει, ἡ τραγωδία τοῦ Καρνάβαλου παραμένει ἄλυτη. Τὸ βαθύτατο αἶτημά του εἶναι νὰ μεταμορφωθῆ. Ἐδῶ λοιπὸν εἶναι ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας, κοντὰ στὸν Καρνάβαλο, σ' αὐτὸν ποὺ ζητεῖ τὴν μεταμόρφωσι, τὸ κεντρικὸ κήρυγμα τῆς Ὁρθοδοξίας. *Νὰ μὴν τὸν καταδικάσουμε, λοιπὸν τὸν Καρνάβαλο, ἀλλὰ νὰ σταθοῦμε νὰ δοῦμε κάτω ἀπὸ τὴν προσωπίδα του τὸ δάκρυ του καὶ νὰ ἀκούσωμε τὴν ἀγωνία καὶ τὴν ἔκκλησί του.*»

Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ἐνὸς μακαριστοῦ Γέροντος Ἀρχιερέως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ξεκίνησα γιὰ νὰ γράψω στὴν συνέχεια μερικὲς σκέψεις γιὰ τὴν πανάρχαια αὐτὴ συνήθεια τοῦ μασκαρέματος, ποὺ κάθε χρόνον τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἀναβιώνεται.

Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν στιγμή τῆς πώσης του καὶ μετὰ ἄρχισε νὰ κρύβει τὸν ἑαυτόν του, νὰ καλύπτεται. Δὲν ἀντέχε στὴν ἀκάλυπτη θέα τοῦ προσώπου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χρησιμοποιεῖ διάφορες προσωπίδες. Ἐνα μεγάλο ποσοστὸ ἀνθρώπων εὐχαριστοῦνται νὰ κυκλοφοροῦν μὲ προσωπείον. Τὸ φοροῦν σὰν νὰ εἶναι τὸ ὠραιότερο πρόσωπό τους. Κρύβονται κάτω ἀπὸ αὐτὸ γιὰ νὰ ξεγελοῦν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Πιστεύουν ὅτι κάτω ἀπὸ τὴν μάσκα τὸ πρόσωπο ἐλευθε-

ρῶνεται ἀπὸ ἀρκετὰ συμπλέγματα καὶ κτυπᾷ ὅσο μπορεῖ θεσμούς, θεοὺς καὶ ἔθιμα. Ἀποτέλεσμα οἱ σχέσεις τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν νὰ κυμαίνονται μεταξὺ ψέματος καὶ ἀπάτης. Βέβαια ὁ ἄνθρωπος δὲν περιμένει νὰ ἔρθουν οἱ Ἀπόκριες γιὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ ὅλα αὐτὰ τὰ μέσα τῆς κάλυψης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου του. Οἱ μάσκες εἶναι σὲ διαρκὴ χρήση. Κάποτε θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα ποὺ θὰ πέσουν. Δὲν ἀντέχουν στὸ διάβα τοῦ χρόνου. Πολὺ δὲ περισσότερο στὴν αἰωνιότητα. Καὶ ὅταν πέσουν, τότε δίχως ἄλλο θὰ φανεῖ ἡ γύμνια, ἡ ἀσχήμια καὶ ἡ πραγματικότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Θὰ ἀποκαλυφθοῦν τὰ ὑποσυνείδητά μας.

Γιὰτί ἄραγε ὁ ἄνθρωπος ἐπιδιώκει τὴν κάλυψη ἢ μεταμόρφωση τοῦ προσώπου του καὶ ἰδιαίτερα τίς ἡμέρες τῶν Ἀπόκρεω; Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀπλή. Δὲν ἀντέχει τὴν καθημερινὴ ὑποκρισία καὶ ζητᾷ εὐκαιρία νὰ ξεσπάσει, νὰ ξεφαντώσῃ ἐλεύθερα. Τὸ καθημερινὸ θέατρο τὸν ἔχει κουράσει θέλει μέσα ἀπὸ τὸν Καρνάβαλο νὰ ζήσει τὴν ἐλευθερία του. Εἶναι ὅμως αὐτὸ ἐλευθερία; ἢ τί εἶναι αὐτὸ ποὺ θὰ τοῦ προσφέρει ὁ Καρνάβαλος, ὅταν μετὰ τὴν παρέλευσή του καλεῖται καὶ πάλι νὰ ζήσει μιὰ νέα Διονυσιακὴ ὑποκρισία; Χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος τῆς τεχνοκρατούμενης ἐποχῆς μας νὰ πάρῃ μέρος στὸ θέατρο αὐτὸ τοῦ Καρνάβαλου, τοῦ ἐξωπραγματικοῦ; Ἄν ποῦμε ναί, τότε ἐμφανίζεται ἡ δραματικότητα ποὺ ζεῖ τὸ πρόσωπο στὴν καθημερινότητα. Φαίνεται ὁ ἀληθινὸς ἑαυτός του, ποῦ, συνήθως εἶναι χιουμοριστικός. Πολὺ εὐστοχα τὸ διατυπώνει αὐτὸ ὁ Πλάτωνας στὸ *Συμπόσιόν* του: «*Τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς εἶναι κωμωδία καὶ τραγωδία ποιεῖν*». Δηλαδή, τὸ ἴδιο πρόσωπο μπορεῖ νὰ παίξει κωμωδία καὶ τραγωδία.

Αυτό βέβαια στο βάθος φανερώνει την κωμικοτραγικότητα του ανθρώπου, που όπως και άλλου αναφέρει ο Πλάτωνας, επίσης, στο Συμπόσιό του, ότι ο άνθρωπος γίνεται μασκάρας και κακοήθης, όταν οι καθημερινές ενέργειές του είναι επιπόλαιες, επιφανειακές, επιδερμικές.

Πώς μπορεί όμως ο άνθρωπος να απαλλαγεί από όλα αυτά; Την απάντηση την βρίσκουμε μέσα στην Άγια Γραφή. Ο Θεάνθρωπος είναι το μόνο αληθινό πρόσωπο και πρότυπο για όλους εμάς. Η ζωή και διδασκαλία του μάς δείχνει τον δρόμο που οφείλομε όλοι να ακολουθήσουμε ως παιδιά Του. Είμαστε τα μόνα δημιουργήματα που πλαστήκαμε «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν Θεού» και ως τέτοια δεν μάς επιτρέπεται να παραμορφώσουμε το πρόσωπό μας. Στο ανθρώπινο πρόσω-

πο, το οποίο πλάσθηκε όμοιο με την εικόνα του Θεού δεν ταιριάζει το προσωπείο. Το προσωπείο μάς απομακρύνει από τον Δημιουργό και μάς οδηγεί σε μια πτωτική κατάσταση κατά τη στιγμή την οποία σήμερα όλοι μας λίγο-πολύ ζούμε τη λύτρωση του Χριστού. Ο Ίησους Χριστός ήρθε στον κόσμο χαρίζοντας και πάλι στο ανθρώπινο πρόσωπο την αρχική του ωραιότητα. Είναι παράλογο στην τεχνοκρατούμενη κοινωνία που ζούμε να επιδιώκει ο άνθρωπος την μεταμόρφωση του προσώπου και όχι της

ψυχής. Μήπως αυτές τις ημέρες των Άποκρων ακολουθώντας το έθιμο του Καρνάβαλου οδηγούμαστε όλοι έμεις να ζήσουμε για μια ακόμη φορά την ανώνυμη διονυσιακή ύποκρισία;

Πάντως όποια και να είναι η στάση μας απέναντι στον Καρνάβαλο, θετική ή αρνη-

τική, ας ευχηθούμε, ώστε αυτός να είναι αιτία που να οδηγηθούμε από την απρόσωπη ύπαρξη στην προσωπική υπόσταση.

Δέν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο Θεός μάς δώρισε το ωραιότερο πρόσωπο του σύμπαντος. Το δικό Του πρόσωπο. Το πρόσωπο της αλήθειας και της αγιότητας. Γιατί θέλουμε να το σκεπάζουμε με τις ανατριχιαστικές μάσκες της ψευτιάς και του σκοταδισμού; Γιατί δεν το επιτρέπουμε να λάμψει καθαρό και να φωτίζει μέσα στη διαχρονικότητα του Θεού; Και να είμαστε σίγουροι

όταν το πρόσωπό μας είναι χωρίς μάσκα, τότε αναπτύσσεται συνεχώς μέσα στην άπειρη τελειότητα και ωραιότητα κάτω από τη χάρη του τριαδικού Θεού. Αυτό είναι το αληθινό ανθρώπινο πρόσωπο.

Ἐλευθερία καὶ Θεία Λειτουργία

Τοῦ Δημήτρη Κυριαζῆ,
Ψυχιάτρου -Ψυχαναλυτοῦ

Ἡ Θεία Λειτουργία δημιουργεῖ συνθήκες μέσα στις ὁποῖες εἶναι δυνατὸν ὁ πιστός, ἐφόσον ἔχει ὀρισμένες ψυχολογικές καὶ πνευματικές προϋποθέσεις, π.χ. σκέψης, συναισθήματος, αὐτογνωσίας καὶ ικανότητα ὡς πρὸς τὴ χρήση συμβόλων, νὰ μπορεῖ νὰ γνωρίσει καὶ νὰ ἐπεξεργασθεῖ προσωπικά του στοιχεῖα, πὺ ἔλκουν τὴν καταγωγή τους ἀπὸ τὸ ἀσυνείδητο μέρος τῆς προσωπικότητάς του.

Οἱ ἀναγκαῖες ψυχολογικές ικανότητες γι' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν ψυχικὴ ἐργασία λειτουργοῦν συμπληρωματικά καὶ δὲν ἀντικαθιστοῦν τὴν πίστη, τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐλπίδα στὸν Θεό, οὔτε ὑποβαθμίζουν τὴν ὄντολογικὴ διάσταση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. Διευκολύνουν ὅμως τὴν ψυχολογικὴ παλινδρόμηση τοῦ πιστοῦ στὴν ὑπηρεσία τῆς δημιουργικῆς αὐτογνωσίας καὶ τὸν βοηθοῦν νὰ συνειδητοποιήσει μὲ ἄμεσο βιωματικὸ τρόπο τὸ κρυμμένο νόημα τῆς ρήσης τοῦ Παύλου (Α' Κορ. 13,12): «...βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι...». Ἡ αὐτεπίγνωση εἶναι δυνατὸν νὰ λειτουργήσῃ ἀπελευθερωτικά, προβαλλόμενη π.χ. στὸν ὄντολογικὸ καμβὰ τοῦ Ὑμνου τῆς Ἀγάπης ἢ τῆς Παραβολῆς τοῦ Ἀσώτου, ἐφ' ὅσον βέβαια κατανοηθεῖ ὁ λατρευτικὸς συμβολισμὸς τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ συμβολισμὸς στὴν ὀρθόδοξη λατρεία καὶ ἡ χριστιανικὴ ὄντολογία στὴν ὁποία παραπέμπει διαφέρουν οὐσιαστικά καὶ ριζικά ἀπὸ τὸν προσωπικὸ, ἀτομικὸ συμβολισμὸ διὰ τοῦ ὁποῖου ἔρχεται στὸ φῶς καὶ συνειδητοποιεῖται ἡ ἀτομικὴ ψυχικὴ πραγματικότητα. Ὁ ἀτομικὸς συμβολισμὸς μπορεῖ νὰ παραπέμπει σὲ στοιχεῖα τῆς φύσης, σὲ στοιχεῖα μυθολογικά, παγανιστικά, κοινωνικά, ἱστορικά, καὶ ἄλλα παρόμοια, πὺ φωτίζουν μὲ κατάλληλη ἐρμηνεία τὸ περιεχόμενο τοῦ ἀτομικοῦ καὶ συλλογικοῦ Φαντασιακοῦ πεδίου. Ὁ λατρευτικὸς συμβολισμὸς στὴν ὀρθόδοξη

λατρεία κατὰ τὴ Θεία Εὐχαριστία (τυπολογικὸς εἶτε εἰκονολογικὸς), κατὰ τὸν Ζηζιούλα¹, διακρίνεται ἀπὸ τὸν συμβολισμὸ τῆς μαγείας καὶ τοῦ ὀρθολογισμοῦ, διότι εἶναι ἱστορικὸς καὶ ἐσχατολογικὸς καὶ παραπέμπει στὴν ἐλευθερία τοῦ προσώπου, πρωτίστως δὲ στὴ ζωή, τὴ διδασκαλία καὶ τὴν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, ὅπως καὶ στὴ ζωή καὶ τὴ διδα-

σκαλία τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι ἀνοιχτὴ στὸ μέλλον καὶ τὴν Ἀνάσταση, ἐνῶ τὸ ἀτομικὸ τραῦμα καὶ δράμα εἶναι κλειστὰ στὸ μέλλον καὶ ἐγκλωβισμένα στὸν παρελθόντα χρόνο. Τὸ ψυχικὸ τραῦμα ἐπιστρέφει στὸ παρὸν μέσα ἀπὸ τὸν «καταναγκασμὸ τῆς ἐπανάληψης», παρεμποδίζοντας τὴν ἔκπτυξή τῆς ἐλευθερίας, σκιαζοντας καὶ συχνὰ καταστρέφοντας τὸν παρόντα χρόνο.

Στὴ Θεία Λειτουργία οἰκονομεῖται ἡ δυνατότητα ἐπίγνωσης-διάγνωσης αὐτῆς τῆς ψυχικῆς κατάστασης καὶ ἡ ὑπέρβασή της. Ἡ Θεία Εὐχαριστία δίνει τὴ δυνατότητα στὸ

ὑποκείμενο νὰ ἀναλύσει τὴ λαυθάνουσα στὴν καρδιά του ἔχθρα καὶ ἀπελπισία καὶ νὰ προσπαθήσει νὰ τὴν ἐξαλείψει, ὥστε νὰ γίνει ἐφικτὴ ἡ ἐπιστροφή τοῦ ἔρωτα καὶ τῆς ἀγάπης στὶς σχέσεις του μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τὸν Θεό².

Ὁ πιστὸς συχνὰ τείνει νὰ μιμείται ἢ καὶ νὰ ταυτίζεται μὲ τὴν «καλή», «ἐπανορθωτικὴ μητέρα» ἢ μὲ τὸ «καλὸ ἐπανορθωτικὸ παιδί», ἐνῶ, ἀντιθέτως, ἀντιστέκεται στὴ συνειδητοποίηση τῆς σύγκρουσής του. Ἡ ἀντίσταση αὐτὴ ὀφείλεται στὴ δράση τῶν ἀμυντικῶν μηχανισμῶν ἢ ὁποῖα ἐκφράζεται μὲ φαντασιακὲς εἰκόνες τύπου θύτης - θύμα. Θύτης μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνας καταστροφικὸς γονέας (πατέρας ἢ μητέρα) καὶ θύμα ἓνα κατεστραμμένο, πληγωμένο, νεκρὸ παιδί, ἢ, ἀντιστρόφως, θύτης ἓνα καταστροφικὸ, ἐπιθετικὸ παιδί καὶ θύμα ἓνας κατεστραμμένος, πληγωμένος ἢ νεκρὸς γονέας (πατέρας ἢ μητέρα).

Ἡ σταυρικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἡ συγχώρηση τοῦ ληστῆ πὺ μετανοεῖ, ἡ πίστη στὴ «σταυρωμένη καὶ ἀναστημένη ἀγάπη» τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ λατρευτικὸς συμβολισμὸς κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία μποροῦν νὰ ὑποβοηθήσουν τὸν πιστὸ στὴ δική του παράλληλη ἐσωτερικὴ ψυχολογικὴ καὶ πνευματικὴ πορεία. Τὸν διευκολύνουν νὰ ἄρει τὴν ἀπόθηση καὶ τὴν ἄρνηση, νὰ συνειδητοποιήσει τὸ προσωπικὸ του δράμα καὶ τὴν παρουσία τῆς παθογόνου σχέσης θύτης - θύματος, ἐνῶ, ταυτοχρόνως, μέσα ἀπὸ τὴ διαδικασία τῆς συγγνώμης, τῆς συγχώρησης καὶ τῆς μετάνοιας, πὺ εἶναι βίωση πένθους, ἀνάληψης τῆς ἐνοχῆς καὶ τῆς εὐθύνης γιὰ τὴ λαυθάνουσα ἐπιθυμία θανάτου καὶ πορεία ἐπανόρθωσης, τοῦ προσφέρεται μίᾳ λύση ὑπέρβασης τῆς ψυχικῆς του σύγκρουσης.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι, λοιπόν, προνομιακὸς ψυχολογικὸς καὶ πνευματικὸς χῶρος γιὰ τὴ συνειδητοποίηση καὶ τὴν ὑπέρβαση τῶν δυσκολιῶν αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Ἡ διαδικασία πὺ συντελεῖται μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει προοδευτικὰ τὸν πιστὸ στὴν ἐπανάκτηση ἀπὸ τὴ συνείδησή του τῶν ἀπωθημένων στοιχείων τοῦ ἑαυτοῦ του, στὴν ἐπίγνωση τῶν ἐσωτερικῶν του συγ-

κρούσεων, σέ ανάσταση τοῦ «νεκροῦ ἐνδοψυχικοῦ ἀντικειμένου», δηλαδή σέ ἀπαρτίωση τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ἐπειδή ὁ συνεκτικός κρίκος καί μυστικός πυρήνας τῆς ταύτισης στήν Ἐκκλησία εἶναι ὁ Ἰησοῦς, ὁ πιστός μπορεῖ νά νομίζει ὅτι ἤδη τόν κατέχει! Αὐτή ἡ ἀσυνείδητη ψυχική θέση εἶναι δυνατόν νά τροφοδοτήσει τή μεγαλομανία τοῦ πιστοῦ, λαϊκοῦ ἢ κληρικοῦ, μεγαλομανία πού καλύπτεται εἴτε ὑπό φαρισαϊκὸ ἔνδυμα, εἴτε πίσω ἀπὸ συμπεριφορὲς ταπεινότητος ἢ ἐκδηλώσεις παντοδυναμίας. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ ἀδιευκρίνιστη κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου-Θεοῦ, κυριαρχεῖ στίς ἀρχαῖκές θρησκευτικὲς ομάδες, παλαιές καί σύγχρονες, καί γλαφυρὰ παρουσιάζεται στὸν δεῦτερο πειρασμὸ τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. 4, 5-7).

Στὴ Θεία Εὐχαριστία ὁ πιστός προσκαλεῖται σέ ἐνσυνείδητη μίμηση τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ ταυτοχρόνως συντελεῖται μέσα του μία ἀσυνείδητη ταύτιση μὲ τὰ πρόσωπα τοῦ Θείου Δράματος, ἡ ὁποία στοχεύει στή λύτρωσή του μέσα ἀπὸ τὴν διεργασία τῆς συνειδητῆς καί τῆς ἀσυνείδητης ἐνοχῆς. Ἡ ἐν λόγῳ διαδικασία εὐδώνεται μὲ τὴν προϋπόθεση ὅτι ὁ ἐκκλησιαζόμενος ἀντιλαμβάνεται τὸ Θεῖο δράμα, σέ μεταφορικὸ ἐπίπεδο, σὰν τὴν τραγωδία καταστροφῆς καί θανάτου καί τοῦ δικοῦ του «πρωταρχικοῦ ἀντικειμένου», τὸ ὁποῖο μεταφορικὰ καί συμβολικὰ νοεῖται ὅτι ἀκολουθεῖ, κατὰ κάποιον τρόπο, ἀνάλογη μοίρα μὲ ἐκείνη τῆς Σταύρωσης τοῦ Χριστοῦ. Ἡ εὐνοϊκὴ ἐξέλιξη αὐτῆς τῆς διαδικασίας ὁδηγεῖ σέ συμπεριφορὲς ἀποκατάστασης καί συγγνώμης. Ἐδῶ ἀναδύεται πλέον γιὰ τὸ ὑποκείμενο ἡ δυνατότητα νά ἐπεξεργασθεῖ προσωπικὰ τὴν κορυφαία πρόταση: «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν» (Ματθ. 5, 44).

Προβάλλοντας ὁ πιστός πάνω στή συμ-

βολικὴ καί ὄντολογικὴ μήτρα τῆς Θείας Εὐχαριστίας καί τοῦ Θείου Δράματος προσωπικὲς φαντασιακὲς εἰκόνες καταστροφῆς τοῦ πρωταρχικοῦ ἀντικειμένου, προερχόμενες ἀπὸ τὸ ὅποιο ψυχικὸ τραῦμα τῆς προσωπικῆς καί οἰκογενειακῆς του ἱστορίας, εἶναι δυνατόν, μὲ τὴ βοήθεια τῆς συμβολικῆς λειτουργίας τῆς γλώσσας, τοῦ «δυναμικοῦ χώρου» καί, κυρίως, μὲ τὴ βοήθεια τῆς Χάριτος τοῦ θεϊκοῦ Προσώπου τοῦ Χριστοῦ, νά τις κάνει ἀντικείμενο ψυχικῆς διεργασίας, νά τις ἀναδιατάξει, καί ἔτσι νά σταματήσει πλεόν ἡ παθολογικὴ δράση τῶν μηχανισμῶν ἄμυνας καί τοῦ ψυχικοῦ τραύματος ἐπὶ τῆς ζωῆς του.

Αὐτὴ ἡ ψυχικὴ ἐργασία σέ ψυχαναλυτικούς ὅρους σημαίνει μετατόπιση τῆς ψυχικῆς θέσης τοῦ ὑποκειμένου, μιὰ βασικὴ δηλαδή ἀλλαγὴ τῆς ψυχολογικῆς του ὑπόστασης, ἀπὸ τὴ «σχιζοειδῆ-παρανοειδῆ» στήν «καταθλιπτικὴ θέση» καί ἀπὸ ἐκεῖ στή «θέση τῆς ἀληθοῦς καί μὲ ὅλη τὴν καρδιά του ἀγάπης» γιὰ τὸ «ὄντως ἀντικείμενο», γιὰ τὸν Θεό, καί συνακόλουθα γιὰ τὸν ἄλλον ἄνθρωπο, οἷος εἶναι.

Σημειώσεις:

1. Ἰ. Ζηζιούλα, «Συμβολισμὸς καί Ρεαλισμὸς στήν Ὀρθόδοξη Λατρεία», Σύνταξη 71 (1999) 6-2.
2. Βλ. Σωφρονίου (Ζαχάρωφ), Ἅγιος Σιλουανὸς ὁ Ἀθωνίτης, Ἔσσεξ 1995, σελ. 276-282.

Περιπλανήσεις σέ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας

Τί σημαίνει ἡ Κυριακή;

Ἡ Κυριακή ἄλλοτε καί τώρα

Σέ πρόσφατη συνάντησή μας μέ φίλο κληρικό ἀναπολούσαμε τή χαρά μέ τήν ὁποία ἔφηβοι ξυπνούσαμε πρωί τήν Κυριακή γιά νά πᾶμε ἀπό τόν Ὅρθρο στή Θ. Λειτουργία. Στους δρόμους δέν ἦσαν τόσο πολλοί νέοι πού κυκλοφοροῦσαν μέ προορισμό τήν Ἐκκλησία. Κάποιοι ξενύχτηδες ἐπέστρεφαν στά σπίτια τους γιά νά ξαποστάσουν μετά ἀπό «όλονυχτία» σέ νεανικά πάρτι. Καί λέγαμε πόσο τυχεροί εἴμασταν πού μπορούσαμε ἐκείνη τήν ἐποχή νά ζοῦμε τή λαχτάρα τῆς συμμετοχῆς στή Θ. Εὐχαριστία κατὰ τή σύναξη τῆς Κυριακῆς. Ζούσαμε τήν Κυριακή ἀργία μέ ἀποχή ἀπό τίς δουλειές τῆς ἐβδομάδας, μελέτη, ψώνια κ.λπ., σχολάζοντες ὅμως σέ κατηχητικά, ὁμάδες, ἐπισκέψεις σέ ἰδρύματα, νοσοκομεῖα, γιά νά δοῦμε ἀρρώστους ἢ νά ψυχαγωγήσουμε μικρότερους ἢ μεγαλύτερους στήν ἡλικία ἀπό ἐμᾶς.

Σήμερα πῶς βιώνουμε ἄραγε αὐτήν τήν Κυριακή ἡμέρα, τήν ἡμέρα τοῦ Κυρίου; Καί δέν ἐννοῶ μόνον ἐμᾶς, τοὺς τότε ἐφήβους καί σήμερα ὄριμους τήν ἡλικία ἀνθρώπου. Ὁ κόσμος γενικά, οἱ γύρω μας, οἱ χριστιανοί καί οἱ μὴ χριστιανοί, τώρα πού ζοῦμε σέ μία πολυπολιτισμική κοινωνία. Ὁ γείτονάς μας, ὁ βαπτισμένος ὀρθόδοξος, πού παραξενεύεται κιόλας πού μᾶς βλέπει νά σηκωνόμαστε πρωί τήν Κυριακή, καί κάθε Κυριακή, νά ξεσηκωνόμαστε καί ἐνδεχομένως νά τὸν ξυπνᾶμε φεύγοντας μέ τὸ αὐτοκίνητο.

Εἶναι καί τόσες δουλειές πού ἔχουν μείνει πίσω καί πρέπει νά γίνουν. Πρῶτα νά ξεκουραστεῖς, νά μὴν ἔχεις σὰν τίς ἄλλες ἡμέρες νά ξυπνᾶς μέ τὸ ξυπνητήρι. Νά πλύνεις τὸ αὐτοκίνητο, νά φτιάξεις τὸν κῆπο, νά τακτοποιήσεις χίλια δύο πού δέν ἔχεις ἄλλη ὥρα χρόνο.

Τοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου,
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Πάντα ὑπάρχει κάτι πού μπορείς νά τὸ βολέψεις τήν Κυριακή γιά νά μὴ τό ἔχεις τήν ὑπόλοιπη ἐβδομάδα.

Καί ἡ ἀρχαία ἐντολή «Σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου» μετατράπηκε σέ «Σάββατα Κυρίῳ τῷ Ἐαυτῷ σου». Ὁ Θεὸς πῆρε πόδι ἀπὸ τὴν πόλη. Δέν τοῦ ἀναγνωρίζουμε τὴ θέση του καί κατὰ συνέπεια ταυτόχρονα δέν ἀναγνωρίζουμε καί τὴ θέση τοῦ ἀδελφοῦ.

Μήπως ὅμως καί ὅταν συναντόμεθα στὶς εὐχαριστιακές μας συνάξεις πράγματι συναντόμεθα; Εἶναι σύναξη ἢ μήπως εἶναι κι αὐτὸ μία ἀτομικὴ ὑπόθεση; Στὶς ἐνορίες, πολλές φορές, τίς περισσότερες, βρισκόμαστε ἄγνωστοι μεταξὺ ἀγνώστων πού δέν γνωρίζουμε τίποτε ὁ ἓνας γιά τὸν ἄλλο κι ὁ παπᾶς δέν μᾶς γνωρίζει οὔτε κᾶν κατ' ὄνομα. Γι' αὐτὸ κι ὅταν κοινωνᾶμε ρωτᾶει τ' ὄνομα, ὄχι γιά νά μᾶς γνωρίσει ἀλλὰ γιά ἔλεγχο, μήπως κοινωνήσουμε ὄντας ἀβάπτιστοι. Ἡ Θ. Κοινωνία, κι αὐτή, πολλές φορές ἀποτελεῖ φάρμακο γιά ἰδίαν χρῆσιν καί ὄχι συνεύρεση ἐπὶ τὸ αὐτό, στήν κοινὴ Τράπεζα, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ἑαυτό. Ἄν ἔτσι, λοιπόν, ἔχουν γίνει οἱ Κυριακές γιά τοὺς περισσότερους ἀπὸ ἐμᾶς, πῶς ν' ἀποτελέσουν μία πρόκληση καί πρόσκληση γιά τοὺς ἄλλους νά ζήσουν τὸ κάτι ἄλλο πού δέν τὸ ζοῦμε οὔτε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι; Τὸ ἐρώτημα παραμένει συχνὰ ἀναπάντητο εἴτε μᾶς ἀγαποῦν εἴτε ὄχι αὐτοὶ πού θέλουν πάντα νά ρωτᾶνε «τί σημαίνει ἡ Κυριακή».

Ἀλλαγὴ νοήματος

Διερωτηθήκαμε, λοιπόν, τί μπορεί νά σημαίνει ἡ Κυριακή; Στὴν ἀντίληψη τῶν περισσότερων εἶναι συνδυασμένη μέ τὸ δικαίωμα τῆς ἀνάπαυσης μετὰ ἀπὸ μία ἐβδομάδα ἐργασίας. Γιά πολλοὺς ἢ ἀνάπαυση ἐπεκτείνεται

νεται σέ διήμερο μέ τò ἐλεύθερο σαββατοκύριακο. Εἶναι μία διακοπή μέ ἀποχή ἀπό τή δουλειά. Ἐγγράφεται στήν ἔννοια τοῦ ἐλεύθερου χρόνου καί τῶν διακοπῶν. Μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ὑπάρχει μία ἐμπορευματοποίηση τῆς Κυριακῆς γιά προώθηση τῆς ἰδέας τῶν διακοπῶν. Στό πνεῦμα αὐτό ἔπεται ἡ ὀργάνωση ἐκδρομῶν, μικρῶν ταξιδιῶν, οἱ ποικίλες προσφορές ταξιδιωτικῶν γραφείων, ἡ ἀγορά εἰδικῶν αυτοκινήτων πρὸς μίμηση τῶν ἀρχαίων νομαδικῶν καραβανιῶν. Ἔτσι προωθείται καί ὁ τουρισμός καί ἡ κατανάλωση καί ἀνθεῖ μία ὀλόκληρη παραβιομηχανία.

Γι' ἄλλους πάλι προέχει ἡ ἰδέα νά ἐκμεταλλευτοῦν τὸ κενὸ ἐργασίας καί νά τὸ γεμίσουν μέ ὅ,τιδήποτε ἄλλο. Γι' αὐτό, βλέπετε, ἡ ξεκούραση γίνεται μέ ἀλλαγὴ τῆς ἀπασχόλησης. Τῇ Δευτέρα ὅμως μέ τὴν ἐπιστροφή ἀντικρῶζουμε πρόσωπα κουρασμένα, ἐξαντλημένα χωρὶς κέφι ν' ἀρχίσουν τὴ δουλειὰ τῆς ἐβδομάδος. Καί στίς δύο περιπτώσεις ἀποφεύγουμε τὴν καθημερινότητα καί φεύγουμε στὸ διαφορετικὸ.

Προσοχὴ στὴ σύγχυση

Ἐδῶ προφανῶς ὑπάρχει μία μεγάλη σύγχυση. Ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ ἓνα ἄλλοθι. Δέν ἔχει σημασία ἂν ζεῖ ἐδῶ καί τώρα. Τὸ ἐδῶ καί τὸ τώρα του τὸ μεταθέτει γιά μετὰ. Δουλεύω ὅσο δουλεύω στήν ἐβδομάδα ἀλλὰ τὴν Κυριακὴ θὰ τὸ διασκεδάσω. Τὸ τώρα ὑποτιμᾶται γιά τὸ μετὰ. Καί τὸ μετὰ ὅταν βιώνεται βρίσκεται στήν ἀναμονὴ τοῦ ἄλλου, τῶν ἄλλων μετὰ. Ζοῦμε λοιπὸν τὴν καθημερινότητά μας ἐκτὸς τόπου καί χρόνου. Σὰν νὰ μὴν ὑπάρχει. Ἐνῶ πρέπον θὰ ἦταν νὰ ζοῦμε καί τις δύο καταστάσεις στὰ μέτρα τους, γι' αὐτὸ ποῦ εἶναι. Καί τὸ καθημερινὸ καί τὸ ἑορταστικὸ. Ζῆσε τὴν κάθε στιγμή γιά ἐκεῖνο ποῦ ἔχει νὰ σοῦ δώσει. *Care diem*. Ἀλλὰ τὴν κάθε στιγμή ὄχι μεμονωμένα καί αὐτόνομα. Πάντοτε μέ ἀναφορά. Τὸ τώρα στὸ μετὰ, τὸ μετὰ στὸ τώρα. Ἔστω καί στήν κοσμικὴ του σημασία. Πολὺ περισσότερο ὅταν τὸ μετὰ ἀναφέρεται σ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸ (τῶ καιρῶ ἐκεῖνω) καί σ' αὐτὸ ποῦ ἔρχεται (στὰ μελλούμενα).

(συνέχεια στὴ σελ. 22)

ΣΕΛΙΔΕΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΕΩΣ

Ένας διάλογος με τη μορφή του μονολόγου

Του Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμού

Τὸ κήρυγμα ἀποτελεῖ μονόλογο, αὐτὸ εἶναι φανερό. Ἀλλὰ ὁ μονόλογος συνιστᾷ ἕναν ἀποκρουστικὸ τρόπο ὁμιλίας, ἰδίως γιὰ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο. Πῶς ἀντιμετωπίζουμε αὐτὸ τὸ πρόβλημα; Πῶς θὰ ἐπιτύχουμε νὰ τὸ ἀκούσῃ καὶ μάλιστα εὐμενῶς;

Κατ' ἀρχὴν χρειάζεται νὰ ἀναλογισθοῦμε γιὰ λίγο τί σημαίνει μονόλογος στὴν καθημερινή μας ζωὴ. Νὰ θυμηθοῦμε περιπτώσεις ὅπου δεχθήκαμε τὸν μονόλογο κάποιου καὶ φυσικὰ δυσφορήσαμε. Ἡ νὰ ἀνακαλέσουμε στιγμὲς ὅπου ἐμεῖς ἀπευθύναμε μονόλογο πρὸς κάποιον καὶ αὐτὸς εὐλόγα ἀντέδρασε. Μόνο ἂν ἔλθουμε σὲ ἐπικοινωνία μὲ τὰ δικά μας συναισθήματα σὲ παρόμοιες στιγμὲς, εἴμαστε σὲ θέση νὰ αἰσθανθοῦμε πῶς ἐνδέχεται νὰ νοιώσῃ κάποιος στὸν ὁποῖο μιλοῦμε χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ ἀπαντήσῃ.

Μία τέτοια συνειδητοποίηση ὅπως δὴποτε θὰ μᾶς κάμῃ πιὸ ταπεινούς. Θὰ μᾶς ἐξοπλίσῃ μὲ τὸ δέος ἐκεῖνο πὸ εἶναι ἀπαραίτητο προκειμένου νὰ ἀπευθυνθοῦμε σὲ εἰκόνες τοῦ Θεοῦ. Ἔχουν γραφῆ ἀρκετὰ γιὰ τὸ δέος πὸ χρειάζεται νὰ διακατέχῃ τὸν κήρυκα ἐπειδὴ ἐκφράζει ἀλήθειες τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνο πὸ δὲν ἔχει προσεχθῆ εἶναι ἡ συνοχὴ πὸ ὀφείλει νὰ μᾶς προκαλῆ ἢ ἐπίγνωση ὅτι μιλοῦμε καὶ διδάσκουμε κάποι-

ον συνάνθρωπό μας. Εἶναι μιὰ αἴσθησις πὸ παραδόξως ὀρισμένοι ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τὴ διατηροῦν λέγοντας: «Ποιὸς εἶμαι ἐγὼ πὸν θὰ σέ συμβουλέψω ἢ θὰ σέ ἐλέγξω;»

Ὁ σεβασμὸς αὐτὸς πρὸς τὸ ἐκκλησίασμα ἀυξάνεται ἐπὶ πλέον ἀπὸ τὴ γνώση πὸν ἔχουμε πῶς ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ ὄν διαλογικὸ. Συνεπῶς κάθε κακὴ χρῆσις τοῦ μονολόγου φιμῶνει τὴν ψυχὴ τοῦ ἀκροατῆ καὶ εὐνουχίζει τὸν θεόσδοτο νοῦ του. Ἐπειδὴ μά-

λιστα θεσμικὰ καὶ ἔθιμικὰ ἐμποδίζεται νὰ ἀντιδράσῃ σὲ κάτι μὲ τὸ ὁποῖο διαφωνεῖ κατὰ τὴν ὥρα τοῦ κηρύγματος, στραγγαλίζονται καὶ τὰ συναισθήματά του. Πόσοι καὶ πόσοι χριστιανοὶ δὲν ἀσφυκτιοῦν μὲ ὅσα ἀκοῦν καὶ πιέζονται ἀφάναστα, ἀφοῦ ἀδυνατοῦν νὰ δείξουν τὴ δυσφορία τους!

Γιὰ νὰ προλαμβάνεται αὐτὴ ἡ ἐσωτερικὴ ἀγανάκτησις ἢ ὁ σκανδαλισμὸς, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ γί-

νεται εὐπρόσδεκτος ὁ λόγος μας (πὸν ἀποτελεῖ καὶ τὸν σκοπὸ τοῦ κηρύγματος), χρειάζεται ὁ μονόλογος νὰ μετατρέπεται σὲ διάλογο. Ἀλλὰ τί ἐννοοῦμε μὲ αὐτό;

Προφανῶς καὶ δὲν ἐννοοῦμε νὰ χρησιμοποεῖται ὁ ἐρωτηματικὸς λόγος στὸν ὁποῖο ὁ κήρυκας σπεύδει νὰ δώσῃ ἀπάντησις μόνος του ἀμέσως μετὰ. Τὸ ρητορικὸ αὐτὸ σχῆμα εἶναι χρῆσιμο πολλὰς φορὲς καὶ ὄχι ἀπορ-

ριπτό, διότι διατηρεί μία ζωηρότητα στην ροή του λόγου και κρατά το ενδιαφέρον. Ἄλλὰ ἐδῶ μιλῶ γιὰ κάτι σπουδαιότερο καὶ φυσικὰ δυσκολώτερο.

Ὁ μονόλογος μετατρέπεται σὲ διάλογο μέσα ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ διαδικασία στὴν ψυχὴ τοῦ κήρυκα. Προϋπόθεση γι' αὐτὸ εἶναι νὰ προετοιμάσῃ ὁ κήρυκας τὸν ἑαυτό του (καὶ ἐν ὄψει τοῦ συγκεκριμένου κηρύγματος ἀλλὰ καὶ διαρκῶς μὲ τὴ ζωὴ του), ἔτσι ὥστε νὰ συμπεριλάβῃ στὸ νοῦ του καὶ στὴν καρδιά του τὰ πιθανὰ ἐρωτήματα τῶν πιστῶν. Αὐτὸ δὲν εἶναι τόσο ἓνα διανοητικὸ ἐπίτευγμα, ἀλλὰ ὑπαρξιακὸ καὶ πνευματικὸ. Ἐνδέχεται ὁ καλλιεργημένος διανοητικὰ κήρυκας νὰ τὸ ἐπιτυχάνῃ εὐκολώτερα, ἀλλὰ τότε δὲν πείθει, διότι εἶναι προϊόν γραφείου.

Λέγοντας τοῦτο ἀναφέρομαι στὴν ικανότητα τοῦ κληρικοῦ νὰ ἀνοίγῃ μυστικὰ τὴν καρδιά του μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ χωρέσῃ ἐκεῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ἐρωτήματά τους. Ἄφοῦ ὁ πιστὸς εἶναι σῶμα μας καὶ ἐμεῖς φωνὴ του, οἱ ἀγωνίες του καὶ οἱ ἀπορίες του μᾶς ἀφοροῦν καὶ μᾶς συνεχουν, μᾶς διακατέχουν καὶ μᾶς πονοῦν. Κάθε μέλος τῆς Ἐκκλησίας (ὅσο ἀσήμαντο ἢ περιθωριακὸ καὶ ἂν φαί-

νεται) δικαιούται μιὰ θέση στὸν λόγο μας, ὑπὸ τὴν ἔννοια ὅτι ἀδειάζουμε ἀπὸ τὶς βεβιασμένες κρίσεις καὶ ἀποφάνσεις μας, ἀπὸ τὴν αὐταρέσκεια καὶ αὐτάρκειά μας. Πρόκειται γιὰ μιὰ πράξη «κενώσεως» κατὰ τὸ πρότυπο τοῦ Θεανθρώπου, ὁ Ὅποιος ἄλλωστε ἀποτελεῖ καὶ τὸν Ἀρχιποίμενα.

Στὸ βαθμὸ πού θὰ ἐπιτύχουμε νὰ κάνουμε τὰ ἐρωτήματα τοῦ κόσμου καὶ δικὰ μας, τὸ κήρυγμά μας θὰ εἶναι ὄντως διάλογος, καὶ μάλιστα πειστικός, παρὰ τὴ μορφή τοῦ μονόλογου πού θὰ ἔχῃ. Στὴν πραγματικότητα πρόκειται γιὰ ἄσκηση ἀγάπης καὶ ἐλευθερίας ἀπὸ προκατασκευασμένα σχήματα ἀπαντήσεων. Διότι τελικὰ ἴσως πολλὰ ἐρωτήματα τῶν ἀνθρώπων νὰ εἶναι καὶ δικὰ μας καὶ νὰ μὴν τὸ γνωρίζουμε, ἀφοῦ ἐνδέχεται κάποτε νὰ σπεύσαμε νὰ κλείσουμε βιαστικὰ τὰ θέματα μὴ ἀντέχοντας τὴν ἀβεβαιότητα. Ἴσως νὰ μὴν ἔχουμε τὶς ἀπαντήσεις, ὅπως νομίσαμε, ἴσως νὰ τὶς ἔχουμε μόνο «ἀδειες», δηλαδὴ ἐγκεφαλικές. Στὴν περίπτωση αὐτὴ οἱ ἀπορίες τῶν ἀνθρώπων, ὅσο ἀκραῖες καὶ ἂν εἶναι, γίνονται ἀφορμὴ γιὰ δική μας ὠρίμανση πνευματικὴ καὶ γιὰ γνήσια συμπόρευση μαζί τους.

(συνέχεια τοῦ ἀρθροῦ «Τί σημαίνει ἡ Κυριακή;» ἀπὸ τὴ σελ. 20)

Ἡ Κυριακή, ἔτσι ὅπως ἡ χριστιανικὴ παράδοση τὴν διαμόρφωσε καὶ τὴν καλλιέργησε, εἶναι αὐτὸς ὁ συνδυασμὸς πού δὲν χάνεις τὸ σήμερα γιὰ τὸ αὔριο, καὶ τὸ αὔριο σὲ βοηθαεῖ νὰ συμμαζεύεις τὸ σήμερα.

Πῶς βιώνω, λοιπόν, τὴν Κυριακή μου; Σὰν λαχτάρα, νὰ βρεθῶ, ὅπου καὶ νὰ βρισκομαι, σὲ μιὰ σύναξη ἀδελφῶν μὲ τὸν Χριστὸ ἐν μέσῳ ἡμῶν γιὰ νὰ πιστοποιῶ τὴν ἀδελφότητα ἐν τῇ γενέσει της; Αὐτὸ τὸ γεγονός, ὅμως, πού φανερώνει αὐτὴ τὴ νέα πραγματικότητα, φωτίζει τὴ θολὴ πολλές φορές καθημερινότητα στὴν ὁποία ξαναμπαίνουμε μὲ τὸ πέρασ τῆς Κυριακῆς. Ἔτσι ὅμως ἡ ἐβδομάδα πού ἀρχίζει βλέπει στὸ τέλος της αὐτὸ τὸ θαυμαστὸ φῶς πού φεγγίζει καὶ κάνει δυνατὴ τὴν

ὁδευση. Ζοῦμε, λοιπόν, τὴ Λειτουργία πρὶν ἀπὸ τὴ Λειτουργία καὶ τὴ Λειτουργία μετὰ τὴν Λειτουργία. Τὰ δύο δὲν εἶναι ξέχωρα, συναπτονται καὶ ἀρθρώνονται. Τὸ κάθε κομμάτι ξέρεῖ τὴ θέση του καὶ τὴ σημασία του, συναρμολογοῦνται καὶ ἀποτελοῦν μιὰν ἀδιάσπαστη ἐνότητα. Δὲν ζεῖς τὸ ἓνα ἀντὶ γιὰ τὸ ἄλλο. Ζεῖς τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο, μέσα στὸ ἄλλο.

Αὐτὰ εἶναι οὐσιαστικὰ σπέρματα ζωῆς, σπέρματα ἀνακαινίσεως καὶ ἀναγεννήσεως. Τὸ ζήτημα εἶναι νὰ τὰ ἐκμεταλλευτοῦμε καὶ οἱ πιστοὶ μας νὰ μποροῦν μέσα στὶς καθημερινὲς δυσκολίες τους νὰ ἀπενίξουν τὶς διευκολύνσεις πού τοὺς παρέχει αὐτὸς ὁ τρόπος ζωῆς, ὁ ἀναστάσιμος θὰ ἔλεγα, πού νικᾷ τὸν θάνατο πού ὅλοι μας ζοῦμε στὸν ἐφήμερο ἀγώνα μας. Ἔτσι μπορεῖ ἡ κάθε μέρα νὰ γίνεταί ἡμέρα Κυρίου παίρνοντας τὴν λαμπρότητα της ἀπὸ τὴν Κυριακὴ ἡμέρα.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Τοῦ Κωνσταντίνου Χολέβα

Ὁ Ἐθνάρχης τῆς ὀδύνης

Τὸν ἐπόμενο μῆνα Μάρτιο μὲ τὴν ἀφορμὴ τῆς ἐπετείου τῆς Ἐθνεγερσίας τοῦ 1821 θὰ ἀκουσθοῦν καὶ πάλι οἱ γνωστοὶ ἀμφισβητίες, οἱ ὁποῖοι ἀσεβοῦν στὴ μνήμη τοῦ Ἁγίου Ἐθνομάρτυρος Πατριάρχου Γρηγορίου Ε΄. Γι' αὐτό, λοιπόν, ἔχει ἰδιαίτερη σημασία καὶ ἔρχεται σὲ κατάλληλη στιγμή τὸ νέο βιβλίο τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου ὑπὸ τὸν τίτλο «Ὁ Ἐθνάρχης τῆς ὀδύνης – Γρηγόριος Ε΄» ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Γράφει σχετικὰ μὲ τὸ βιβλίο ὁ γνωστός φιλόλογος καὶ ἱστορικός Σαράντος Καργάκος στὴν ἐφημερίδα ΑΠΟΦΑΣΗ τῆς 29/1/2004: «...Ὁ Γρηγόριος ἔπραξε ὑπὲρ δύναμιν πολλά. Καὶ γι' αὐτὸ ἐπισημαίνονται κάποια ἀρνητικά. Ὡστόσο, δύσκολα σήμερα κανεὶς μπορεῖ νὰ ἀρνηθεῖ τὴ συμμετοχὴ καὶ τὴ συμβολὴ του στὴν ἐπαναστατικὴ προετοιμασία. Δὲν πιστεύω ὅτι ἔγινε τυπικὰ μέλος τῆς Φιλικῆς, οὐσιαστικὰ ὅμως ἦταν ἐμφυχωτὴς καὶ κατευθυντὴς. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος βοηθούμενος ἀπὸ τὸν ἐλλογιμώτατο καὶ πολυμαθέστατο κ. Τάσο Γριτσόπουλο παραθέτει ἐπαρκῆ τεκμήρια... Ὑπάρχει ὅμως τὸ θέμα τοῦ “ἀφορισμοῦ”, πὸν ὁποσδήποτε σκανδαλίζει τὴ συνείδησή μας... Ἡ πολιτικὴ ὅμως δὲν εἶναι ἀφρός. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μὲ ρεαλισμὸ ἰχνηλατεῖ ὅλα τὰ στοιχεῖα πὸν ἔκαναν τὸν Πατριάρχη νὰ στραφεῖ κατὰ τοῦ ὑψηλαντικὸυ κινήματος. Ὁ “ἀφορισμὸς” δὲν ἦταν θρησκευτικὴ, ἦταν πολιτικὴ πράξις. Σκοποῦσε στὸ νὰ ρίξει στάχτη στὰ μάτια τοῦ σουλτάνου. Καὶ τὸ πέτυχε. Οἱ σφαγὲς σταμάτησαν, ἀφοῦ βέβαια ὁ Γρηγόριος προσέφερε ὡς ἐξιλαστήριον θῦμα τὸν ἑαυτό του. “Ἡ ἐνέργειά του ἔγινε πιστευτὴ ἀπὸ τὸν ἐξαγριωμένο σουλτάνο καὶ δὲν προχώρησε στὰ ἀποφασισμένα βίαια μέτρα. Δὲν ἔβλαψε τὴν Ἐπανάσταση» (σελ.

596). Πρόκειται, λοιπόν, γιὰ ἓνα γλαφυρὸ βιβλίο μὲ πλούσια τεκμηρίωση, τὸ ὁποῖο δίνει ἀπαντήσεις σὲ ὅλα τὰ ἐρωτήματα καὶ δικαιώνει τὴν τιμὴ πὸν ἀποδίδει ὁ Νεώτερος Ἕλληνισμὸς στὸν Ἅγιο Ἐθνοἱερομάρτυρα.

Ἐκκλησία καὶ Φυσικὸ Περιβάλλον

Ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἐκκλησία καὶ Φυσικὸ Περιβάλλον» ἐκυκλοφορήθη μίᾳ καλαισθητῆ καὶ πλουσίως εἰκονογραφημένη ἔκδοση τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Θείας καὶ Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ Οἰκολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἔκδοση περιλαμβάνει κείμενα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Γραμματεία καὶ Ὑμνογραφία καθὼς καὶ τὶς ἀπόψεις τῶν μελῶν τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ὅσον ἀφορᾷ στὴν προστασία τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Παραθέτουμε ὀρισμένες χαρακτηριστικὲς σκέψεις ἀπὸ τὸν Πρόλογο τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Ἀχελώου κ. Εὐθυμίου: «Τὸ περιβαλλοντικὸ καὶ οἰκολογικὸ πρόβλημα δὲν εἶναι μόνον ὑπόθεση τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ὑπόθεση τοῦ Δημιουργοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀνθρώπος μπορεῖ νὰ καταστρέφει τὸ φυσικὸ περιβάλλον, ἀλλὰ ἡ ἀγαθὴ πρόνοια τοῦ Θεοῦ γιὰ τὰ ἔμψυχα καὶ ἄψυχα δημιουργήματά Του προστατεῖ τὸν κόσμον καὶ τὸν διατηρεῖ ἀσφαλῆ καὶ ἀποδοτικὸ ἐπὶ 12 δισεκατομμύρια ἔτη καὶ τὸν Πλανήτη μας ἐπὶ 6 δισεκατομμύρια ἔτη. Ὅσοι πιστοὶ σήμερα, στὴν ἀρχὴ τῆς 3ης χιλιετίας μ.Χ., εὐαίσθητοποιούμεσθε γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι δὲν κάνουμε τίποτε περισσότερο, παρὰ νὰ συνεργοῦμε καὶ ὑπηρετοῦμε τὸ θέλημα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴ ζωὴ, τὰ ὕψιστα αὐτὰ δῶρα τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ παντός. Ὁ ἐνσαρκωθεὶς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου

τὸ διεκήρυξε σαφέστατα: “Ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζῶν ἔχωσιν καὶ περισσὸν ἔχωσιν” (Ἰωάν. ι', 10). Καὶ ἐμεῖς ἀναφωνοῦμε μαζὶ μὲ τὸν Προφητὰνακτα Δαυίδ: “Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα Σου Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας” (Ψαλμὸς 103, 24)».

Θετικές παρεμβάσεις στὴν Εὐρώπη

Συγχαρητήρια ἀπὸ τὴν Ἑλληνίδα Ἐπιτροπο στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐπιτροπὴ κ. Ἄννα Διαμαντοπούλου δέχθηκε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος καὶ στὸ πρόσωπό του ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὶς δυναμικὲς παρεμβάσεις τῆς Ἐκκλησίας μας στὰ εὐρωπαϊκὰ θέματα. Στὶς 7 Φεβρουαρίου ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος παρέθεσε γεῦμα ἐργασίας πρὸς τιμὴν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν Ἑλλήνων Εὐρωβουλευτῶν. Ἐκεῖ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος ἀνέπτυξε μεταξύ ἄλλων τὶς ἀπόψεις του ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς ταυτότητος τῆς Εὐρώπης καὶ ὑπὲρ τῆς διαφυλάξεως τῆς ἐθνικῆς μας ἰδιοπροσωπίας. Ἡ κ. Διαμαντοπούλου βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπισημάνει τὴν ἱκανοποίησή της, διότι μέσῳ τοῦ Διαδικτύου πληροφορεῖται τακτικώτατα τὶς θέσεις, τὶς προτάσεις καὶ τὰ σχόλια τῆς Ἐκκλησίας μας ἐπὶ θεμάτων πανευρωπαϊκοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπως λ.χ. ἡ ἀπαγόρευση τῶν θρησκευτικῶν συμβόλων στὰ γαλλικὰ σχολεῖα, τὰ βλαστοκύτταρα καὶ γενικότερα τὰ θέματα Βιοηθικῆς κ.ἄ. Ὅπως ἔχουμε τονίσει ἐπανειλημμένως ἀπὸ τὴν στήλη αὐτῆ, ἡ Ἐκκλησία μας παρακολουθεῖ τὶς εὐρωπαϊκὲς ἐξελίξεις καὶ τάσσεται ὑπὲρ τῆς δημιουργικῆς καὶ πολὺπλευρῆς συμμετοχῆς τῆς χώρας μας στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση, ὑπογραμμίζει δὲ ταυτοχρόνως τὴν ἀνάγκη διατηρήσεως τοῦ ἑλληνορθοδόξου πολιτισμοῦ μας. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση δὲν εἶναι οὔτε φόβητρο οὔτε κῆπος ἀνθόσπαρτος. Καὶ οἱ δύο ἀκραῖες ἀντιμετωπίσεις, ἡ ἀκραία ἀπαισιόδοξη καὶ ἡ ὑπερραισιόδοξη, ὀδηγοῦν σὲ λανθασμένες ἐκτιμήσεις. Πρέπει νὰ ἔχουμε διάθεση γιὰ γνώση καὶ γιὰ ἐνεργὸ συμμετοχὴ στὰ εὐρωπαϊκὰ δρώμενα καὶ νὰ ἀποφεύγουμε τὸν ἀπομονω-

τισμὸ πὸ δὲν συνάδει πρὸς τὴν Οἰκουμἐνικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἀξιόλογα ἐνοριακὰ ἔντυπα

Μὲ μεγάλη χαρὰ βλέπουμε νὰ ἔρχονται στὰ χέρια μας ἀξιόλογα ἔντυπα πὸ ἐκδίδονται ἀπὸ ἐνορίες καὶ ἐνοριακὲς συντροφίες. Σήμερα θὰ ἀναφερθοῦμε σὲ δύο ἔντυπα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τὴν περιοχὴ Θεσσαλονίκης. Τὸ πρῶτο λέγεται ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ καὶ ἐκδίδεται κάθε δύο μῆνες ἀπὸ τὸν Ἱερό Ναὸ Ἁγίου Ἐλευθερίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως. Τὸ προηγούμενο τεῦχος ἦταν ἀφιερωμένο στὴ νεοειδωλολατρία καὶ τὸ τελευταῖο στὰ ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Παύλου Μελά καὶ τὴν ἔναρξη τῆς ἐνόπλου φάσεως τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος (1904-1908). Τὰ περισσότερα κείμενα εἶναι γραμμένα ἀπὸ ἐιδικοὺς ἐπιστήμονες καὶ ἀπὸ συνεργάτες τοῦ Μουσείου Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος καὶ ἐμπλουτίζονται μὲ φωτογραφίες Μακεδονομάχων. Γίνεται εἰδικὴ ἀναφορὰ στὸν πατριωτικὸ ρόλο τοῦ Κλήρου καὶ στὸ ἑλληνικὸ φρόνημα τῶν σλαβοφῶνων πληθυσμῶν. Τὸ δεύτερο ἔντυπο ὀνομάζεται ΕΝΟΡΙΑ.gr καὶ προέρχεται ἀπὸ τὴν πρωτοβουλία τῶν κληρικῶν καὶ τῶν στελεχῶν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Μηνᾶ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Ὁ Ἅγιος Μηνᾶς εἶναι παλιὰ καὶ ἱστορικὴ Ἐκκλησία καὶ ἀποτελεῖ τὸ πνευματικὸ καταφύγιο τῶν ἐπαγγελματιῶν τοῦ ἐμπορικοῦ κέντρου τῆς πόλεως. Τὸ ἔντυπο τῆς ἐνορίας κυκλοφορεῖται ἀνὰ δίμηνο καὶ περιέχει σύντομα καὶ κατανοητὰ κείμενα Ὁρθοδόξου οἰκοδομῆς. Συγχαίρουμε τὶς δύο ἐνοριακὲς προσπάθειες καὶ μετὰ χαρᾶς θὰ παρουσιάσουμε καὶ ἄλλα ἐνδιαφέροντα ἐνοριακὰ ἔντυπα, τὰ ὁποῖα οἱ ὑπεύθυνοι καλοῦνται νὰ ἀποστείλουν στὸ περιοδικὸ ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ. Καὶ μία προτροπή: Σὲ μία ἐποχὴ καταφανοῦς ἐκπτώσεως τῆς γλώσσας μας ὡς γίνεαι μία προσπάθεια τὰ ἐνοριακὰ ἔντυπα νὰ τυπώνονται στὸ παραδοσιακὸ πολυτονικὸ σύστημα. Ἡ σύγχρονη τεχνολογία τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν τὸ ἐπιτρέπει καὶ τὸ διευκολύνει.

Ὁ ἀδελφὸς καὶ φίλος

Μνήμη Ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου Τσάκαλη

Τοῦ Μητροπολίτου Καστορίας Σεραφεῖμ

Ὡς κεραυνὸς ἐν αἰθρίᾳ ἀκούστηκε τὴν ἡμέρα τῆς μεγάλης ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων ἢ θλιβερῆ εἶδηση τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου Τσάκαλη. Δὲν μπορούσαμε νὰ τὸ πιστέψουμε καὶ νὰ τὸ συνειδητοποιήσουμε Κληρικοί παντὸς βαθμοῦ, Μοναχοὶ καὶ Μοναχές, ἀλλὰ καὶ λαϊκοὶ ἀδελφοί μας, ὅσοι τὸν γνωρίσαμε καὶ συνδεθήκαμε μαζί του. Ὁ νοῦς μας δὲν μπορούσε νὰ ἀφομοιώσει αὐτὸ τὸ θλιβερὸ γεγονός, πὼς πλέον δὲν θὰ ὑπάρχει ἀνάμεσά μας, δὲν θὰ ἀκοῦμε τὴν πάντα μελιχια φωνή του καὶ δὲν θὰ βλέπαμε τὸ χαμογελαστὸ πρόσωπό του μετὰ τὴν ζωγραφισμένη σ' αὐτὸ ἡρεμία καὶ αἰσιοδοξία.

Ἡ κοίμησίς του, ἦταν τὸ κυρίαρχο θέμα τῆς ἡμέρας μαζί μετὰ τὶς εὐχές μας, στὶς τηλεφωνικὲς μας ἐπικοινωνιῆς ἀμέσως στρέψαμε τὸ λόγο μας στὸν π. Γρηγόριο καὶ θυμόμασταν ὅλα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μᾶς συνέδεσαν μαζί του. Τὸν π. Γρηγόριο τὸν γνώρισα στὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, περίπου τὸ ἔτος 1989. Εἶχα ἀκούσει γιὰ αὐτὸν ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Λαρίσης κ. Ἰγνάτιο καὶ τὸν Θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπο Διαυλείας κ. Δαμασκηνὸ καὶ πολλοὺς ἄλλους Κληρικούς, οἱ ὅποιοι τὸν γνώριζαν πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια καὶ εἶχαν τὶς καλύτερες ἐντυπώσεις. Ὑπηρετοῦσε τότε στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως ὡς Γενικὸς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος καὶ μάλιστα δεξιὸ χερί καὶ ἄνθρωπος ἐμπιστοσύνης καὶ πολῦτιμος συνεργάτης τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Θεοφίλου. Ἦταν ἓνας καταξιωμένος Κληρικός, ἄοκνος ἐργάτης τοῦ Ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου, πὺ καλλιεργοῦσε τὸ γεώργιον τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας μετὰ ὑπομονή, ἐπιμονή, ἐπιμέλεια καὶ διακρίση,

ὥστε νὰ ἀποσπᾷ τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἦταν μία μεγάλη καρδιά πὺ ἀγαποῦσε τοὺς πάντας. Ἐνας ἄνθρωπος πὺ ἤξερε νὰ διακονεῖ μετὰ ταπείνωση καὶ μετὰ ἀθόρυβο τρόπο τὸν κουρασμένο ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς μας.

Ὅταν ὁ Γρηγόριος ἦρθε στὰ γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ἐγένε πόλος ἔλξεως καὶ τὸ γραφεῖο του σημεῖο ἀναφορᾶς. Ὅλοι εἶχαν νὰ ποῦν ἓναν καλὸ λόγο γιὰ τὸ πρόσωπό του. Ἦξερε νὰ ἀγαπᾷ, νὰ ἀγαπᾷ τὸν συνομιλητὴ του, νὰ εἰρηνεύει τὶς συνειδήσεις, νὰ διαλύει παρεξηγήσεις, νὰ σκορπίζει χαμόγελο καὶ ἐμπιστοσύνη. Συνδέθηκα μαζί του. Γίναμε ἀχώριστοι φίλοι. Ὅχι ὁμόστεγοι καὶ ὁμοτράπεζοι, ἀλλὰ σύμψυχοι. Δὲν ὑπῆρχε ἡμέρα πὺ νὰ μὴν ἐπικοινωνήσω μαζί του καὶ νὰ τοῦ ἀνοιξῶ τὴν καρδιά μου, καταθέτοντας τοὺς δικούς μου προβληματισμοὺς ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ἱερατικὴ διακονία. Ἔτσι, μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσω ἀπὸ κοντὰ τὸν πλούσιο σὲ χαρίσματα χαρακτήρα του, τὸ ταπεινὸ του φρόνημα, πὺ δυστυχῶς ἀπουσιάζει ἀπὸ μερικοὺς Κληρικοὺς τῆς Ἐκκλησίας μας σήμερα. Πόσες φορές δὲν ξενυχτήσαμε μαζί γράφοντας πρακτικὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ χαριτολογώντας ἔλεγε: «Σεραφεῖμ, θὰ χάσουμε τὴν ψυχὴ μας, γίναμε Κληρικοὶ γιὰ νὰ διακονήσουμε τὸ Ἱερὸ Θυσιαστήριον. Μᾶς ἐτίμησε ὁ Θεὸς μετὰ τὴν ἀτίμητη Ἱερωσύνη, ἂν καὶ δὲν τὸ ἀξίσαμε»!

Ὁ Γρηγόριος διέθετε πλούσια χαρίσματα, ἦταν προικισμένος ἀπὸ τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ μετὰ πολλὰ τάλαντα· ἦταν ἄνθρωπος κατ' ἀρχὴν ταπεινός. Δὲν ἤθελε νὰ φαίνεται οὔτε καὶ νὰ παρουσιάζει τὸν πλούσιο ψυχικὸ του κόσμον. Ἦθελε τὰ πάντα νὰ εἶναι καλυμμένα μετὰ τὴν ἀρετὴ τῆς ταπεινώσεως πὺ ἀνε-

βάζει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἐξυψώνει, ὄχι μόνο στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ πολὺ περισσότερο στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ. «Δὲν εἶμαι τίποτα» ἔλεγε χαρακτηριστικά, «ἂν ἔχω κάτι, τὸ ὀφείλω στὸ Θεό». Ἦξερε, ἀκόμη, νὰ ταπεινώνει καὶ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ ζητᾶ συγ-

πους καὶ ὅτι οἱ ἄπλοὶ καὶ ἀπονήρευτοὶ ἄνθρωποι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ θὰ κερδίσουν τὴν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Γι' αὐτὸ τὸν ἔβλεπα πολλές φορές ὅταν βρισκόμουν μαζί του, στὸν Ναὸ στὸν ὁποῖον ὑπηρετοῦσε, στὸν Ἅγιο Ἰωάννη ὁδοῦ Βουλιαγμένης, νὰ ἀπευ-

νώμη γιὰ τὰ τυχόν λάθη του, ὄχι μόνο ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς μικροτέρους στὴν ἡλικία ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἀπὸ τοὺς ὑφισταμένους του ἀκόμη καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ ἀφοπλίζει καὶ συγχρόνως νὰ διδάσκει.

Διέθετε ὁ Γρηγόριος, ἐπιπλέον, ἀπλότητα. Φερόταν ἀπλά, ἀνεπιτήδευτα, χωρὶς κολακίες πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἦξερε νὰ ζητᾶ αὐτὸ ποὺ ἐπιθυμοῦσε μὲ καλὸ τρόπο καὶ μὲ εὐγένεια. Ἄπευθυνόταν στὸν Θεὸ σὰν τοὺς ἀπλοὺς καὶ ἁγιασμένους ἐκεῖνους γεροντάδες τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τῶν ἁγίων Μοναστηριῶν τῆς Ὁρθοδοξίας μας, ἀφοῦ γνώριζε ὅτι ὁ Θεὸς καταδέχεται τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώ-

θύνεται μὲ οἰκειότητα στὸν Ἅγιο, τὸν ὁποῖον εἶχε προστάτη, ἀφοῦ στὸ Μοναστήρι του, στὸν Πρόδρομο Γορτυνίας ἐκάρη μοναχός, στὸν Ἅγιο Ἀθανάσιο Χριστιανουπόλεως καὶ ἰδιαίτερος στὸν Ἅγιο Νικόλαο τὸν Πλανᾶ, τὸν Ἅγιο τῆς ἀπλότητος καὶ νὰ τοὺς παρακαλεῖ γιὰ τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετώπιζαν οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐνορίας του. Μιὰ μέρα ἄναψε μία λαμπάδα στὰ χαριτόβρυτα λείψανα τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Πλανᾶ καὶ τὸν ἄκουσα νὰ λέγει: «Παππού, θέλω θαῦμα, θέλω τὴν ἐπέμβασή σου, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ὑποφέρει». Πῶς νὰ μὴν εὐαρεστηθεῖ ὁ Θεός, οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας, βλέποντας αὐτὴν τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν

συμπόνοια να ξεχειλίζουν μέσα από την καρδιά του.

Γνωρίσματα, ακόμη, του Γρηγορίου ήταν η ειλικρίνεια «*ἔστω δέ ἡμῶν τὸ ναι ναι καὶ τὸ οὐ οὐ*», τὸ ἀνυπόκριτο, τὸ ἀκατάκριτο, τὸ ἀνεπίφθοно, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως τὸ συγχωρητικὸν τοῦ χαρακτήρος του. Δέν φθονοῦσε κανέναν, χαιρόταν μὲ τὴν προαγωγή τοῦ ἄλλου καὶ βοηθοῦσε μὲ τὸν τρόπο του. «*Ἐὰν μπορῶ νὰ βοηθήσω σέ κάτι, θὰ τὸ κάνω μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά, ἔχει ὁ Θεὸς γιὰ μένα*».

Ἐκεῖ, ὅμως, πὺν ὁ Γρηγόριος διέπρεψε, ἦταν ἡ ἀρετὴ τῆς συγχωρητικότητος. Στὴν ζωὴ του πόνεσε, δέχθηκε βέλη πεπυρωμένα, ὅπως δεχόμεστε ὅλοι μας στὴν «*μέλαινα καὶ ζοφώδη τοῦ βίου θάλασσα*», ὅπως παρουσιάζει τὴν ζωὴ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης. Καὶ ἦσαν πολλοὶ ἐκεῖνοι πὺν τὸν πίκραναν, Κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ καὶ πνευματικά του παιδιὰ, ἀκόμη, συνεργάτες καὶ φίλοι, τοὺς ὁποίους εἶχε εὐεργετήσῃ. Ἄλλωστε, «*οὐδεὶς ἀσφαλέστερος ἐχθρὸς ἀπὸ εὐεργετηθέντα ἀχάριστο*». Ἦξερε, ὅμως, νὰ συγχωρεῖ καὶ νὰ ἀγαπᾷ, νὰ τοὺς μνημονεύει στὴν Ἱερὰ Προσκομιδὴ καὶ νὰ προσεύχεται γιὰ αὐτοὺς. Ὅταν συζητούσαμε μαζὶ τὰ θέματα αὐτά, μοῦ ἔδειχνε μὲ τὸ χέρι του τὸν οὐρανὸ ἐπαναλαμβάνοντας τὴν ἰκεσία τοῦ πρωτομάρτυρα τοῦ Γολγοθᾶ «*Πάτερ ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι*» καὶ κατέληγε: «*εἶναι ἡ καλύτερη πληρωμὴ καὶ ἡ μεγαλύτερη ἀπάντηση νὰ παραδίδει κανεὶς ὅλους αὐτοὺς σὲ Ἐκεῖνον, πὺν “δικαιοσύνας ἠγάπησεν, εὐθύτητας εἶδεν τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ”*».

Θυμᾶμαι χαρακτηριστικά, μίαν μέρα, ὅταν τὸν ἐπισκέφθηκα στὸν Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, πικραμένος καὶ προβληματισμένος ἀπὸ τὰ πολυποίκιλα προβλήματα τῆς διαποιμάνσεως τῆς ἀκριτικῆς ἐπαρχίας τῆς Καστοριάς, πὺν ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ μὲ ἔταξε ποιμένα καὶ Ἐπίσκοπο, τοῦ ζήτησα νὰ ἐξομολογηθῶ ἀνοίγοντας διάπλατα τὴν καρδιά μου στὸν φίλο ἀδελφὸ καὶ πατέρα. Πράγματι, στὸ Ἱερὸ Βῆμα τοῦ Ναοῦ, ἔβαλε τὸ ἐπιτραχήλιόν του, μὲ ἄκουσε μὲ ἡρεμία, μοῦ ἀνέφερε παραδείγματα ἀπὸ τὴν δική του ζωὴ καὶ ιδιαίτερα ἀπὸ τὴν ἀχαριστία τῶν

ἀνθρώπων, πὺν μᾶς πληγώνει πολλές φορές σὲ ἀφάνταστο σημεῖο καὶ κυρίως ὅταν προέρχεται ἀπὸ δικούς μας ἀνθρώπους, καὶ κατέληξε: «*ὑπομονή, ἀδελφέ· καὶ ἐγὼ θὰ εὐχομαι καὶ ἐσὺ θὰ εὐχεσαι γιὰ νὰ μᾶς δώσει ὁ Θεὸς τὴν Χάρη Του*». Γονάτισα, μοῦ διάβασε τὴν συγχωρητικὴ εὐχή καὶ στὸ τέλος μοῦ ζήτησε νὰ ἐξομολογηθεῖ καὶ ἐκεῖνος καὶ νὰ τοῦ ἀναγνώσω καὶ ἐγὼ τὴν σχετικὴ εὐχή τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας. Ὅταν τελείωσε ἡ ἐξομολόγησις, μοῦ ἀνέφερε: «*ἔχω πνευματικὸ τὸν π. Γαβριὴλ πὺν εἶναι σὲ ἓνα Μοναστήρι τοῦ Καρέα καὶ ἐξομολογοῦμαι τακτικά. Αὐτὲς τὶς ἡμέρες εἶναι ἀσθενὴς καὶ δέν μπορῶ νὰ τὸν δῶ. Ἄλλωστε, ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος ἐστὶ πόλις ὀχυρά*».

Ὁ Γρηγόριος, ὅμως, εἶχε καὶ μίαν ἄλλην κρυφὴν ἀρετὴ, στὴν ὁποία πραγματικὰ διέπρεψε δίνοντας ἐξετάσεις καθημερινά· ἦταν ἡ ἀρετὴ τῆς ἐλεημοσύνης. Γνώριζε ἀπὸ τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο ὅτι εἶναι σπουδαῖο πρᾶγμα ἡ ἐλεημοσύνη, πὺν φαινομενικὰ σκορπίζεται, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἐπιστρέφει στὸν ἐλεήμονα καὶ ὅποιος καρποφορεῖ σὲ ἔργα πίστεως καὶ ἀγάπης, ἐκεῖνος εἶναι πραγματικὸς μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι, ὁ Γρηγόριος εἶχε πάντοτε τὸ πορτοφόλι του ἄδειο, μετὰ ἀπὸ τόσα χρόνια ἱερατικῆς διακονίας νὰ χρωστάει ἀκόμη καὶ τὸ σπίτι του, ἀφοῦ μὲ ἐκεῖνα πὺν τοῦ χάριζε ὁ Θεὸς ἐτοίμασε τὴν οὐράνια κατοικία στὴν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Εἶμαι μάρτυς πολλῶν γεγονότων. Προσέφερε μὲ ἀπλοχεριά, μὲ διάκριση, χωρὶς νὰ προσβάλλει τὸν ἄνθρωπο πὺν εἶχε ἀνάγκη, στήριζε οἰκογένειες στέλνοντάς τους χρήματα, τρόφιμα, φάρμακα καὶ ὅ,τι εἶχαν ἀνάγκη. Βοηθοῦσε φοιτητὲς, Κληρικοὺς, Μοναχοὺς, Μοναχές, πτωχὰ Μοναστήρια, ἀνθρώπους τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Γορτυνίας. Στὰ χεῖλη του πάντοτε εἶχε τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «*Ἰαρόν δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς*» καὶ «*ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει καὶ ὁ σπείρων ἐπ’ εὐλογίας καὶ θερίσει*». Ἄκουσα, μάλιστα, τὴν ἡμέρα τῆς Ἐξοδίου Ἀκολουθίας, πὺν γιὰ τὴν Ἑνορία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Βουλιαγμένης ἦταν Πάσχα

χαρμολύπης για τον καταξιωμένο Κληρικό της Ίερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ Ἐφημέριο τῆς ὡς ἄνω Ἐνορίας, ὅτι τὶς παραμονὲς τῶν Χριστουγέννων ἔδωσε ἀκόμα καὶ τὸ δῶρο τοῦ μισθοῦ του, γιὰ νὰ ἀνακουφίσει ἐκείνους ποὺ εἶχαν ἀνάγκη. Τὸν μακάρισα μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μου. Ζήτησα κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Ἀκολουθίας τὴν προσευχή του καὶ τὴν μεσιτεία του στὸν Θρόνο τοῦ Θεοῦ, ὅπου εἶμαι σίγουρος πὼς μετὰ παρρησίας προσεδρεύει, ἀφοῦ τὸ ἄδειο πορτοφόλι, ἡ καθαρότητα τῆς καρδιάς του καὶ τὸ ταπεινὸ τοῦ χαρακτήρος του τὸν ἀνέβασαν στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ καὶ στὴν συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ προετοίμασαν τὴν εἴσοδό του στὴν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Ἄλλωστε, καὶ ἡ ἡμέρα ποὺ μετεκλήθη στὸ οὐράνιο Θυσιαστήριο φανερώνει πὼς ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀπλοῦς τῆ καρδιά, ἔγινε εὐάρεστος στὸν Θεό. Ἠγαπήθη καὶ ἠρπάγη γιὰ νὰ συναν-τηθεῖ μετὰ τὸν Δεσπότη Χριστὸ καὶ νὰ συνεχίσει τὴν διακονία του στὸ οὐράνιο Θυσιαστήριο. Ἄκουσα πολλὰ τὴν ἡμέρα τῆς νεκρωσίμου Ἀκολουθίας. Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι, Διάκονοι, Μοναχοί, Μοναχές, λαϊκοὶ ἀδελφοί μας, ὅλοι εἶχαν νὰ ποῦν ἕναν καλὸ λόγο καὶ νὰ ἐθυμοῦντο μία εὐεργεσία τοῦ π. Γρηγορίου. Ἀκόμη καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν τὸν ἤθελαν καὶ ποὺ τὸν πίκραναν, δὲν ἀμφέβαλαν γιὰ τὸν χαρακτήρα του, τὶς γνώσεις του, τὶς διοικητικές του ικανότητες, τὸ ἐκκλησιαστικὸ του φρόνημα καὶ τὸ ὀρθόδοξο ἦθος του.

Τώρα, ὁ Γρηγόριος ἀναπαύεται στὴν ἀγκαλιά τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ποτέ δὲν τὸν ἄγγιξαν, οὔτε, ἀκόμη, τὸν μειώνουν τὰ πικρόχολα σχόλια, οἱ φθόνοι καὶ οἱ κακίες. Γιὰ ὅλους ὑψώνει χεῖρα ἰκεσίας καὶ προσευχῆς τονίζοντας ὅτι: «Τοιοῦτος γὰρ ἡμῶν ὁ βίος, ἀδελφοί, τοῦτο ἐπὶ γῆς παίγνιον, οὐκ ὄντας γενέσθαι καὶ γενομένους ἀναιρεθῆναι, ὄναρ ἐσμέν οὐχ ἰστάμενον, φύσημά τι μὴ κρατούμενον, πτῆσις ὀρνέου παρερχομένου, ναῦς ἐπὶ θαλάσσης ἴχνος οὐκ ἔχουσα». Διὸ «ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, μὴ μοῦ ἐπιλάθεσθε ὅταν ὑμνεῖτε τὸν Κύριον, ἀλλὰ μνήσθητέ μου τοῦ πόθου καὶ τῆς ἀγάπης, μνήσθητε

καὶ τῆς ἀδελφότητος καὶ ἰκετεύομεν τὸν Θεόν, ἵνα μὲ ἀναπαύσῃ μετὰ τῶν δικαίων ὁ Κύριος».

Καὶ ἐμεῖς, οἱ φίλοι του καὶ ἀδελφοί του, μένουμε μετὰ τὴν ἀνάμνηση τῆς μορφῆς του ἐπαναλαμβάνοντας μαζί μετὰ τὴν Ἐκκλησία:

Αἰωνία σου ἡ μνήμη ἀδελφέ μας Γρηγόριε, γιὰτὶ ὅσοι σέ γνωρίσαμε, αἰσθανθήκαμε τὴν θαλπωρὴ τῆς ἀγάπης σου, ἀπολαύσαμε τὸν πλοῦτο τῶν αἰσθημάτων σου, διδαχθήκαμε ἀπὸ τὸ ἀνεπίφθονο τοῦ χαρακτήρος σου.

Αἰωνία σου ἡ μνήμη ἀδελφέ μας Γρηγόριε, γιὰτὶ ἔσπειρες, ἐδίδαξες λόγῳ καὶ ἔργῳ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὡς κέντρο τῆς ζωῆς μας πρέπει νὰ εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ μόνον ὁ Χριστὸς, πόθος φλογερὸς ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀγώνας προσωπικὸς ὁ ἀγιασμὸς καὶ σκοπὸς ἀμετάθετος ἡ θέωση. Τώρα, μπορεῖς καὶ ἐσὺ μαζί μετὰ τὸν ἀριστεὰ τῶν πνευματικῶν παλαισμάτων νὰ ἐπαναλαμβάνεις: «τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα, λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος».

Ἀδελφέ μου ἀγαπητέ καὶ φίλε μου ἐπιστήθιε, δέξου τὰ ἐλάχιστα αὐτὰ ψελίσματα βγαλμένα μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μου καὶ ὑψωσε χεῖρα ἰκεσίας στὸ Θρόνο τῆς Μεγαλωσύνης γιὰ ὅλους μας. Θὰ σέ θυμόμαστε πάντα. Τὸ ὄνομά σου θὰ εἶναι γραμμένο μετὰ ἀνεξίτηλα γράμματα στὴν καρδιά μας, στὴν προσκομιδῆ, στὴν Ἁγία Τράπεζα καὶ θὰ παρακαλοῦμε τὸν Θεὸ νὰ κατατάξει τὸ πνεῦμα σου «ἐν τόπῳ φωτεινῷ καὶ τερπνῷ, ἔνθα οἱ δίκαιοι ἀναπαύονται, ἐντεῦξαι δέ καὶ παρὰ Χριστοῦ τῇ κρίσει, τὴν ἄφεσιν καὶ τὸ μέγα ἔλεος», ἀφοῦ «ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἐλπίδι καὶ πραότητι καὶ ἀγνείᾳ καὶ ἐν τῷ ἱερατικῷ ἀξιώματι εὐσεβῶς διέπρεψας, ἀείμνηστε».

**Αἰωνία σου ἡ μνήμη, φίλε μου ἀκριβέ
καὶ ἀδελφέ μου, Σεβαστέ Γρηγόριε.**

**Καλὸ Παράδεισο
Καλὴ Ἀνάσταση
Καλὴ Ἀντάμωση**

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου
Ἐκπροσώπου Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

Κυριακή Ε' Νηστειῶν

(Ἐβρ. θ', 11-14)

Καθὼς πλησιάζουμε τὶς Ἁγίες ἡμέρες τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος καὶ τοῦ Πάσχα, ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ λίγο ὡς πολὺ ἐτοιμαζόμαστε γιὰ νὰ κοινωνήσουμε τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὴ ἡ προετοιμασία γίνεται ἀπὸ κάποιους μὲ πλήρη συναίσθηση τῆς σπουδαιότητάς της, ἀπὸ κάποιους ἄλλους, ὅμως, ἀπὸ συνήθεια ἢ ἐπειδὴ ἔτσι τὸ ἐπιτάσσει τὸ ἔθιμο.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὸ σημερινὸ Ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα ἀναφέρεται στὴ σπουδαιότητα καὶ τὴ θέση τῆς προσφορᾶς τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, θέλοντας ἔτσι νὰ τοποθετήσῃ ὅλους μας ὑπεύθυνα ἀπέναντι στὴν κρίσιμη καὶ πολὺ σημαντικὴ γιὰ τὴ ζωὴ μας συνάντηση μὲ τὸ Θεάνθρωπο Ἰησοῦ.

Εἶναι, λοιπόν, ἡ καταλληλότερη εὐκαιρία γιὰ νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸν τρόπο τῆς σωστῆς προετοιμασίας, τὴν ὁποία πρέπει νὰ ἀκολουθεῖ κανεὶς, προκειμένου νὰ προσέλθῃ στὸ *ποτήριον τῆς ζωῆς*.

Ἄν ἀναλογιστοῦμε ὅτι ὁ Κύριός μας πρόσφερε τὸ ἄσπιλο Αἷμα του «*ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων*», μποροῦμε νὰ καταλάβουμε ὅτι καθιστώντας τὸν ἑαυτό μας ἔτοιμο γιὰ τὴ Θεία Κοινωνία, δημιουργοῦμε καὶ καλλιεργοῦμε τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν προσωπικὴ μας πνευματικὴ βελτίωση καὶ τὴν οἰκειοποίηση τῆς μελλοντικῆς μας σωτηρίας. Ἡ ἄξια Θεία Κοινωνία, ὅμως, πραγματοποιεῖται μὲ προσπάθεια καὶ τὴν καλλιέργεια κάποιων βασικῶν προϋποθέσεων πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή.

Ἡ κύρια καὶ βασικὴ προϋπόθεση εἶναι ἡ *ἑσωτερικὴ καθαρότητα*, ἢ συνεχῆς προσπάθεια γιὰ τὴν ἀπαλλαγὴ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ βάρη τῆς ἀμαρτίας, ἀπὸ τὴν κυριαρχία τῶν παθῶν. Αὐτὴ ἡ καθαρότητα ἀποκτᾶται μὲ τὸ νὰ ἀγωνιζόμαστε συνεχῶς στὸ στίβο τῆς μετανοίας, μὲ τὸ νὰ κάνουμε τὴ μετάνοια τρόπο ζωῆς, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς ὀδηγῇ τακτικὰ στὸ πετραχήλι τοῦ πνευματικοῦ, στὸ πνευματικὸ καθαρτήριο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος ἐξέρχεται καθαρὸς καὶ λευκασμένος. Ἰδιαίτερα τώρα, στὴν

περίοδο τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς μετανοίας εἶναι ἐντονος καὶ σαφής. Ἄς τὸν ἀκούσουμε, ἄς τὸν προσέξουμε!

Βασικὴ προϋπόθεση, ἐπίσης, γιὰ τὴν ὅσο τὸ δυνατὸν πιὸ ἄξια προσέγγιση στὸ μυστήριο τῆς ζωῆς εἶναι ἡ *συνεχῆς καὶ ἐντονη ἐπαφὴ καὶ ἐπικοινωνία μὲ τὸν Κύριο καὶ Δημιουργό μας*. Αὐτὴ ἡ ἐπικοινωνία ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴ συχνὴ συμμετοχὴ στὶς Ἱερές Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ κυρίως στὴν Θεία Λειτουργία, ἀλλὰ πραγματώνεται ἐπίσης καὶ μὲ τὴν προσωπικὴ μας καθημερινὴ προσευχὴ, μὲ τὴ μυστικὴ καὶ εὐχαριστιακὴ συνομιλία μὲ τὸν Χριστό μας, μὲσω τῆς ὁποίας εἶναι δυνατὴ ἡ ἑσωτερικὴ μεταμόρφωση καὶ πνευματικὴ μας ἀλλοίωση. Αὐτὴ ἡ προσευχὴ εἶναι ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα δῶρα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Ὅποιος ἔχει γευθεῖ τοὺς εὐοσμούς καρπούς της εἶναι σὲ θέση νὰ μαρτυρήσῃ γιὰ τὴν ἄξια καὶ τὴ σπουδαιότητά της.

Ἡ προσέγγιση, ἐπίσης, στὸ μυστήριο τῶν μυστηρίων, στὴ Θεία Κοινωνία, πρέπει νὰ εἶναι προῖον μεγάλης καὶ εὐκρινούς ἀγάπης πρὸς τὸν συνάνθρωπο καὶ πλησίον μας. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κοινωνεῖ κανεὶς ἐπαξίως, ἂν δὲν ἔχει συνδιαλλαγῆ μὲ τὸ διπλανό του, ἂν κρατᾷ κακία καὶ θυμὸ γιὰ τὸ γείτονά του. Τὸ αἶσθημα τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης καταξιώνει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν καθιστᾷ πραγματικὰ ἄξιο τῆς μεγίστης τιμῆς ποὺ εἶναι ἡ ἔνωση μὲ τὸν ἴδιο τὸ Θεό. Μὴ ξεχνοῦμε, ἄλλωστε, πὼς ὁ Χριστὸς κινούμενος ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀγάπη δέχθηκε καὶ ἔχυσε τὸ ἄχραντο Αἷμα Του γιὰ τὴ δικὴ μας σωτηρία.

Μετάνοια, λοιπόν, προσευχὴ καὶ ἀγάπη, εἶναι οἱ βασικότερες ἀπὸ τὶς προϋποθέσεις τῆς ἀποδεκτῆς ἀπὸ τὸ Θεὸ κοινωνίας μαζί Του. Ἡ περίοδος τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς μᾶς παρέχει ὅλα τὰ ἐχέγγυα καὶ τὶς εὐκαιρίες νὰ τὶς ἀποκτήσουμε. Στὸ χέρι μας ἐναπόκειται νὰ τὸ καταφέρουμε γιὰ νὰ μπορέσουμε ἐπαξίως νὰ κοινωνήσουμε καὶ νὰ γευθοῦμε στὴν οὐσία τῆς τῆς μεγίστης χαρᾶς καὶ ἀγαλλίασης τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρα καὶ Λυτρωτῆ μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. ΑΜΗΝ!

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Ἐκκλησία καὶ Φυσικὸν Περιβάλλον, ἔκδ. Συν. Ἐπιτροπῆς Θείας καὶ Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ Οἰκολογίας, Ἀθήνα 2002

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸν Φεβρουάριο τοῦ 2000, με ἀπόφασή της, συνέστησε τὴν Εἰδικὴ Σύνοδική Ἐπιτροπὴ Θείας καὶ Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ Οἰκολογίας, με σκοπὸ τὴν δημιουργία προϋποθέσεων καὶ μέσων γιὰ τὴν διαφύλαξη τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Ἡ Εἰδικὴ Σύνοδική Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν ἄοκη, φιλόπονη καὶ φωτισμένη προεδρεία τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Ἀχελώου κ. Εὐθυμίου καὶ τὴν συνεργασία τῶν Ἐλλογιμωτάτων Καθηγητῶν κ.κ. Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Ἡλία Οἰκονόμου, Θεοδώρου Παναγοπούλου, Παναγιώτου Καρύδη, Νικολάου Ζία, Χρήστου Ζερεφοῦ, Κωνσταντίνου Πυλαρινοῦ στὴν πρώτη τριετία ἐργασίας τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν κ.κ. Παναγιώτου Δρακάτου καὶ Φιλίππου Τσαλίδη, νέων Μελῶν γιὰ τὴν νέα τριετία, ἐργάζεται ἀδιαλείπτως καὶ συστηματικῶς γιὰ νὰ εὐαισθητοποιήσει τοὺς πιστοὺς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ποὺ εὐρίσκονται μακριὰ ἀπὸ αὐτὴν, γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος.

Καρπὸς τῶν προσπαθειῶν τῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἓνα νέο καλοτυπωμένο Λεύκωμα με τίτλο *Ἐκκλησία καὶ Φυσικὸ Περιβάλλον* καὶ ὑπότιτλο: Ἐδαφος - Νερό - Ἀέρας. Περιέχει τὸν Χαιρετισμὸ-Μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, τὸν Πρόλογο τοῦ Πανιερωτάτου κ. Εὐθυμίου καὶ στὴν συνέχεια τὴν Εἰσαγωγή στὴν ὁποία καταγράφεται ποιά εἶναι ἡ οἰκολογικὴ συμπεριφορὰ καὶ ἡ εὐθύνη τῶν Χριστιανῶν γιὰ τὸ φυσικὸ περιβάλλον.

Ἡ πρώτη γενικὴ ἐνότητα με τὸν τίτλο *Ἀ' Ἐδαφος, Β' Νερό, Γ' Ἀέρας* παρουσιάζει στὸ πρῶτο μέρος τὴν Δημιουργία, ὅπως δηλαδὴ δημιουργήθηκαν τὰ ἀνωτέρω ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν Παραμόρφωση, πῶς δηλαδὴ κατέληξαν ἐξ αἰτίας τῆς κακῆς διαχειρίσεως τοῦ κυριάρχου ἀνθρώπου.

Κατόπιν, με ἐπιμέρους θέματα, οἱ ἔλλογιμωτατοὶ καθηγητὲς ἀναλύουν πῶς ὀδηγηθήκαμε σὲ αὐτὲς τὶς καταστάσεις τῆς ἀπογνώσεως καὶ τί πρέπει νὰ κάνουμε γιὰ νὰ ἐπανέλθουμε στὴν προτέρα κατάσταση, γιὰ τὴν καλύτερευση τῆς ζωῆς μας καὶ τὴν ἐπαναφορὰ μας στὴν ἀκεραιότητα τῆς Δημιουργίας τοῦ Θεοῦ.

Περιβάλλον καὶ Πτωχεία, ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκατάσταση τῆς Κτίσεως καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὁμιλοῦν γιὰ τὴν οἰκολογικὴ ἰσορροπία, εἶναι τὰ τρία κεφάλαια τὰ ὁποῖα διαπραγματεύονται οἱ συγγραφεῖς, Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, γιὰ νὰ δώσουν ἀπαντήσεις σὲ καίρια θέματα ποὺ ἀφοροῦν τὸ Περιβάλλον. Ἐξίσου σπουδαῖο εἶναι καὶ τὸ θέμα τῆς Προστασίας τῶν Ἱερῶν Ναῶν ἀπὸ τοὺς σεισμούς, μελέτη τοῦ κ. Καρύδη, καθὼς καὶ ἡ ἀνάγκη γιὰ τὴν ἐπίτευξη ἰσορροπίας μεταξὺ τῆς πάντοτε ἐπιδιωκομένης οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος, ἡ Ἀρχὴ τῆς Ἀειφορίας ὅπως λέγεται, ἓνα θέμα καταγεγραμμένο ἀπὸ τὸν Καθηγητὴ κ. Παναγόπουλο.

Τὸ ἔργο ὁλοκληρώνεται με μιὰ πλούσια ἐκκλησιαστικὴ οἰκολογικὴ βιβλιογραφία, στὴν ὁποία μπορεῖ νὰ ἀνατρέξει ὁ ἐνδιαφερόμενος γιὰ περισσότερες πληροφορίες καὶ τέλος ἀποτυπώνεται στὸ Λεύκωμα ἡ Ὑμνογραφία τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Προσευχὴ τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ τὴν Προστασία τοῦ Φυσικοῦ Περιβάλλοντος, ἡ ὁποία ψάλλεται τὴν 1η Σεπτεμβρίου, ἡμέρα ἀφιερωμένη στὸ Περιβάλλον.

Θὰ πρέπει νὰ ἀναφέρουμε ἐπίσης, ὅτι ἡ Εἰδικὴ Σύνοδική Ἐπιτροπὴ Θείας καὶ Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ Οἰκολογίας δημιούργησε μιὰ κινητὴ καὶ ἐναλλασσόμενη Ἐκθεση Πινάκων με θέμα *«Ἐκκλησία καὶ Περιβάλλον»* καὶ ἤδη πραγματοποιήσε δύο ἐκδηλώσεις κατὰ τὰ ἔτη 2001 καὶ 2002 με ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία. Ἡ Ἐπιτροπὴ φιλοδοξεῖ ἡ ἀνωτέρω Ἐκθεση νὰ μεταφερθεῖ καὶ σὲ ἄλλες περιοχὲς καὶ πόλεις τῆς Ἑλλάδος γιὰ νὰ ὑπάρξει ἡ ἀνάλογη εὐαισθητοποίηση στὸ θέμα αὐτό.

Τελειώνοντας τὴν σύντομη παρουσίαση τοῦ ὀραίου ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ Λευκώματος, ὀφειλετικῶς ἐπιθυμῶ ἐκ καρδίας νὰ εὐχαριστήσω τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο γιὰ τὴν ἀνάθεση εἰς ἐμὲ τῆς διακονίας τῆς Γραμματειακῆς ὑποστηρίξεως τῆς Εἰδικῆς αὐτῆς Σύνοδικῆς Ἐπιτροπῆς, γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη Του καὶ τὴν πατρικὴ ἀγάπη Του στὸ πρόσωπό μου.

Ἀρχιμ. Τιμόθεος Ἀνθης

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ στιγμιότυπα

Φωτογραφίες Χρήστου Μπόνη

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος ὁμιλεῖ στὸ Διεθνὲς Συνέδριο Στρατιωτικῶν Ἱερέων (Φεβρ. 2004).

Ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμ. Ἐπιφάνιος Οἰκονόμου διευθύνει τὴν συζήτηση μεταξύ ἐκπροσώπων κομμάτων στὸν Σταθμὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (27/2/2004).

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὸ γεῦμα πὺν παρέθεσε ὁ Μακαριώτατος πρὸς τιμὴν τῆς Ἑλληνίδος Ἐπιτρόπου κ. Διαμαντοπούλου καὶ τῶν Ἑλλήνων Εὐρωβουλευτῶν (7/2/2004).

Κατὰ τὸν Ἑσπερινὸ τοῦ Ἁγίου Φωτίου (5/2/2004) ὁ Μακαριώτατος ἀπένειμε τιμητικὲς διακρίσεις σὲ κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς πὺν ἐτιμῆθησαν ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο.

Ἀπὸ τὴν ἑορταστικὴ ἐκδήλωση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀττικῆς γιὰ τὶς πολύτεκνες οἰκογένειες (Φεβρ. 2004).

Ὁ Σεβ. Μητρ. Σιδηροκάστρου κ. Μακάριος καὶ ὁ Δήμαρχος Ἡρακλείας μαζί με τὸ χορευτικὸ συγκρότημα τῆς ἐνορίας Κοιμ. Θεοτόκου κατὰ τὴν χοροεσπερίδα πὺν διοργάνωσε ὁ Ἱερός Ναός Ἡρακλείας (Ν. Σερρῶν).

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΛΩΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ. 210-7272253, FAX.: 210-7272251
ISSN 1105-7203

ΠΑΡΟΜΕΝΟ
ΤΡΑΦΙ
Τεκ. Έργο
Κ.Ε.Μ.Π.Α.Θ
Αρ. Έργ. Αθήναι
2015

